Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ● ЕРА, 17 октябрь, 1974 шу. ● № 125 (5416). ● Мах 2 кеп.

ШАЛИНСКИ РАЙОНА «ШАЛИНСКИЙ» СОВХОЗА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕЧА ЗВЕНОЙ ЗВЕНЬЕВОЙГА нов. ЮСУПОВ Лом-Iаьлийга, ЗВЕНОЙ ЧЛЕНАГА РАЗУВАЕВ Николай Григорьевичага

Деза новкъостий!

Де а доагIаш доккхал ду оаха хьажкIаш санна йола вай халкъа боахама лоархIаме культура кхееча оаш доахача толамех. Оаш хьахьекхад балха тIа шоаш даим кийча, вIаштIехьдаьнна, говзал йолаш хилар, хIаьта 12 балха дийнахьа хьажкIаш чуийца яхара шоана цу гIулакхаша новкъостал а даьд.

Шун звенос башха-дика толамаш даьха хилара тешал ду. 150 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара планагIа 30 центнери социалистически декхарегIа 40 центнери яха езача метте, оаш 52,1 центнер фуальяьха екъа хьажкIаш яхаро.

Оаш даьха толамаш КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарало, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева Черсий-Балхаройчен хьажкIаш лелаерашка-механизаторашка дахьийтача моаршало мехкарча кхаш леладерий энтузиазм, хьинар чIоагIа айдар бахьан долаш да.

Тхо дог тийша да, кердача, нийслагIа пятилетка чакхйоалача шера хьажкIаш чуэпача хIара агрегата балха овсарле кхы а дукхагIа лакхъе шун вIаштIехьдаргдолгах.

Оаш а «Шалинский» совхоза къахьегамхой ерригача коллективо а укх шерара юртбоахама балхаш толаме чакхдахар а 1975 шера халкъа боахама плана деррига хьокхамаш кхоачашдара чIоагIа лард йоллар а лов тхона.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ	НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ	НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛСОВПРОФ

ШАЛИНСКИ РАЙОНА XX-ча ПАРТСЪЕЗДА ЦIЕРАГIЧА КОЛХОЗА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕЧА ЗВЕНОЙ ЗВЕНЬЕВОЙГА нов. ЛОМАЛИЕВ Iаьлийга, ЗВЕНОЙ ЧЛЕНАШКА: нн. ТУРШИЕВ Сайд-Махьмадага, ЭЛЬДАРОВ Ахьъядага, ДЖАМУЕВ Хамсолтийга

Деза новкъостий!

ЧIоагIа хьувкъаяь хьажкIаш хьалкхеярца оаш яьккха башха-дика къахьегама котало республикерча дукхача лаьтташ леладераша хьаллаца доагIаш дика гIулакх да. 200 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара планагIа 28 а социалистически декхарегIа 45 а центнер яккха езача метте оаш 50,1 центнер хьажкIий яьккхай. Пхе шера планагIа гулъе езаш хиннача 2245 тоннана меттел цIенача ялата 2255 тонн гулъяьй.

Шун новкъосташа - механизатораша доттагIая тIехь новкъостал дар, оагIув хьаллоацаш хилар, балха тIа барт тайнеи ерригача агрегатий болх нийса вIаштIехьбаьккхан хилар бахьан долаш хьажкIаш 20 дийнахьа чуийца яха йиш хиннай шуга.

Шоана карагIдаьннача башха-дикача гIулакхаша тешал ду КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарало а лакха хьувкъам кхебаьчен хьажкIаш чуэпача хIара агрегатах балха овсарле лакха йолаш пайда нийпачен Черсий-Балхаройчен хьажкIаш лелаерашка КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дахьийтача моаршало а звеной коллективаш энтузиазми говзали айяь хилара.

Колхоза берригача къахьегамхоша юртбоахама балхаш толаме чакхдахари 1975 шерарча, нийслагIча пятилетка тIехьарча шерарча хьувкъама лард йоллари лов тхона.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ	НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ	НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛСОВПРОФ

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОНЕРЧА «КОМИНТЕРН» ЯХАЧА КОЛХОЗА БОККХАГIБОЛЧА ЖА IУШКА нн. ДЮСЕНБЕКОВ Козмамбет Мамашевичага, КОЖОВ Юмандык Имагуловичага

Деза новкъостий!

КПСС обкомо, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо дег тIера даькъала ювц шун а шун бригадай берригача члений а йоккха къахьегама котало — Iоахарий хьадайтареи ца дойташ хьалкхедарей, деррига тха даккхара пхе шера план ханал хьалха, 3 шераи 8 беттаи, кхоачашъяр.

Социалистически яхь лелаярах, хьинар ца кходеш къахьегари толашагIа йола опыт шерра юкъекхахьари бахьан долаш же продуктивность чIоагIа лакхъяьй шун бригадаша, хIара 100 жийна тIехь шерра-шера 135 Iаьхар кхебу, хIара устагIанна тIера 6—8 килограмм тха доаккх.

Шун юкъара толам говзал чIоагIа лакхъяларан са ца кходеш Даьхенна гIулакх деш хиларан дола тешал, республика колхозашкеи совхозашкеи жа леладара эффективность дIахо лакхъе йоккхий торонаш хилар хьахьоккхаш дола масал да.

Керда толамаш доахалда оаш, новкъостий, общественни жа леладелга дегIадоаладеча, тIайица социалистически декхараш кхоачашдеча.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ	НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ	НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛСОВПРОФ.

Советски Союза къахьегамхой! ТIехдика-болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккха, бизза пайда эца производства чурча резерваех! Халкъа боахама ерригача звеньяшка чIоагIъе дисциплинеи организованности! (Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 57 шу дизарга даьча КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

Дика хьажкIаш кхеьий укх шера Урус - Мартановски района «Красноармейский» совхоза Альтемиров Бурус кулгалдеча звенос. ЛерттIа вIаштIехьдаьккхад укхаза шоллагIа хьувкъам чуэцнига. Звено коллективо декхар тIаийцад лоацача хана хьажкIаш чуийца яха.

ХIара дийнахьа лакхара хьоккхамаш доах механизатораша. Шерра яржача социалистически яхье хьалха латт тракторист Янхотов Ахьмад. Цун агрегата дийнахьа 5,1 гектар хьокх, план 2,8 гектар йолча.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): тракторист Янхотов Ахьмад, звеньевой Альтемиров Буру, Сайхахмедова Яхайт.

И. ПЛИЕВА сурт.

Тха дневник

ДАЬХЕН АМБАРАШКА

Аханел дукхагIа йола хьажкIаш чуийца яьннай республике. Соахка укх хана чуийца хиннараш йиттa эзар гектар хиннаяле, укх шера ткъо эзар гектарал дукхагIа чуийцай уж, чуйна езаш я 15 эзар гектар гаргга. ХIанз дукхагIча даькъе чуэца еза хьажкIаш Назрановскии Сунженскии районашка йисай. Чуийца доалаш латт республике дуга а.

Укх шера республика лаьтта леладераша ерригa чуена хьажкIаш кхоъзткъа эзар тонн совгIа я. Къаьстта дукха хьажкIаш чуенай Шалински Грозненски боахамаша. бархI эзар тонн чуенай урусмартановцашей, пхиппха эзар тонн — ачхоймартановцашей сунженцашей. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара республике 30 центнер хьажкIаш яьхай.

Деррига даьккха дуга 17 эзар тонн совгIа да. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 36,4 центнер яьнай, хIаьта гудермесций хьувкъам кхы лакхагIа ба — 42,3 центнер.

ХIара дӏ тIехьагIа дукхагIа хул республика лаьтта леладераша Даьхен амбарашка чутосса ялат. 17 эзар тонн совгIа ялат дехкад паччахьалкхенга ханал хьалха лоай социалистически декхараш кхоачашдаьча шалинцаша, цу даькъе ехка хьажкIаш 7,4 эзар тонн я. Паччахьалкхенга ялат дохкара шера декхараш кхоачаш а даь дIахо хьажкIаш йохкаш да Грозненски района боахамаш а.

Паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план кхоачашъяь баьннаб ачхоймартановцаш, царна тIакхувш ба урусмартановцаш а.

Кхо эзар тонн хьажкIаш ехкай паччахьалкхенга Сунженски районо, ши эзар тонн — Надтеречни районо, пхьа эзари кхо бIаьи тонн — Назрановски районо.

16 октябрь тIакхоачаш республика районаша Даьхен амбарашка чутесса деррига ялат 128349 тонн да.

ХЬИНАР АЙДАЬ КЪАХЬЕГ

Назрановски района боахамий кхашка шерра балхаш даьржад ца йойташ лоацача агротехнически ханеи хьажкIаш чуэцара. Из маьхера культура, чуэцилга ханнахьа кийчо а яь дика вIаштIехьдаьккха дIадоладаьд «Октябра 40 шу» яхача совхозе. Цу боахаме хьажкIаш лелаеча звеньяшка собранеш еш дийцар 23 сахьата 50 гектар хьажкIаш чуэцаш совхоз-техникума механизатораштa карагIдаьнна сийдола гIулакхаш.

Из санна собрани хилар дукха ха йоаццаш Кодзоев Бахьаудина звене а. Массехк шера вIаштIа дика хьажкIаш кхееш хьазоагIа совхозе хьалхалатта хьажкIаш лелаер ХIара шера керда толам боаккх цо ший новкъосташца.

Пятилетка дийлагIча, къоастамбеча укх шера я доккхий декхараш тIаийцад звенос. Шоаш лелаеча 150 гектарах хIаране тIара 41 центнер яккха лерхI. Сабелгалэ яьлча дена садовлца ялх агрегато болх бу цар участка тIа.

Шоай балхах лаьца звеньевойс йоах:

— ХьажкIаш чуэца йолаяле хIара гектара тIара 35 центнер яккха лерхIаш дар тхо. Партен правительствон Кхайкарала жоп лущ тхоай торонаш шIаьккхазза тахка а техка хIара гектара тIара 41 центнер фуальяьха хьажкIаш яха лаьрхIар оаха. Соахка а дика каяьлар тха звено: хIара гектара тIара 32 центнер яьккхар.

Хьагучох совхоза специалисташа хьалхе даьча лоархIамех звенос лерхIачул дукхагIа хьажкIаш яргья.

Из толам шеше хьахиннабац. Деррига шера цу тIа кхача гIерташ дукха къахийгад звено членаша. Дикача агротехнически хана лаьтта кийчдир, дIадийна фу дика дар. Хьахиннар дог гIоздоаккхаш да.

Совхоз - техникума механизатораштa Канцыгов Мувсайна, Евлоев Iаббаса, Даурбеков Якъуба карагIдаьнна дика гIулакх хьал а лоацаш ялх комбайнаца шин дийнахьа хьажкIаш чуийца яха лерхI звенос.

Шоай агрегаташ массарел хьалха хьажкIий кхай тIа арaяьхар механизатораша Хучиев Бисолта, Озиев Мувсас, кхыбараша. ХьажкIаш чуэца йолаяьча хьалхарча дийнахьа яьча балха итогаша хьахьекхар лакха овсарле йолаш механизатораша къахьийгалга. Цхьан дийнахьа хьекхача 77 гектара тIара 513 тонн хьажкIаш хьатта дIаяхьийтар. ХIаьта цхьан гектара тIара 66 центнер яьлар. Из тIаийцача социалистически декхарел дукха дукхагIа хул.

Совхоз - техникума механизатораштa карагIдаьнна дика гIулакхаш хьал а лоацаш тIачIоагIъяь участкаш лоацача хана чуэцаргья вай, яхача девизагIа къа а хьегаш шерра социалистически яхь йоаржаяьй звено механизатораша. ХIара пхе дийнахьа яхьа итогаш ю. ХьажкIаш цIена чу а эцаш хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела цIе вымпели совгIата ахчен лу. Толам баьккхар дIавовзийт арахецача «Молнеца», «Къахьегама листокаца». Совхоза центральни усадьбе сийлен байрахх айю.

Хьалха латтача комбайнераша Б. Хучиева, М. Озиева дийнахьа 4,5—5 гектар хьажкIаш хьокх, норма 2,5 гектар йолча.

Звено комбайнаш тIара хьажкIаш, аьта гIадамаш хаддайза дIаувзаш машинаш, тракторни тележкаш лед. Масса лелаю шоаи машинаш Озлоев Зелимхана, Гадиев Мухарбика, Кантышев Амира, Евкуров Джабраила, кхыбараша.

Иштта къахьег совхоза механизатораша пятилетка къоастамбеча шера шоллагIа хьувкъам ханнахьа чубара.

А. САГОВ.

ДОТТАГIАЛА ХЬАЛАШКА

Москве американо - советски торгово - экономически совета шоллагIа заседани еш хиларца дувзаденна 15 октябре Москве шу оттадир КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева.

Советски оагIонгахьара шуи тIа бар совета сийлахьа директор, арахьарча торговле министр Н. С. Патоличев, арахьарча торговле министра хьалхара, заместитель М. Р. Кузьмин, советски оагIонгахьара совета правлене председатель, арахьарча торговле министра заместитель В. С. Алхимов, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, СССР МИД-а коллеге член Г. М. Корниенко, советски оагIонгахьара совета директораши кхыбола официальни нахи.

Американски оагIонгахьара цига бар совета сийлахьа директор, США финансай министр У. Саймон, СССР-ера США посол У. Стессел, американски оагIонгахьара совета правлене председатель, «Пепсико инк» яхача компане президент Д. Кендалл, американски оагIонгахьара совета директораши кхыбола официальни нахи.

Шун тIа къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева.

Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Хьамсара господаш!

Новкъостий!

Аз раьза хинна тIаийцар американо - советски торгово-экономически совета шоллагIча заседане дакъа лоацаращца вIашагIкхета се хьехар. Эггара хьалха мукъаба сона цу гIулакхаца дувзаденна вай столице баьхкача американски хьашашка дег тIара моаршал хатта. Шоах дукххачарца хьалхагIа а вIашагIкхийтта хиннав со укккхаза, Москве а, соахка США вена волча хана а. Массаза а хозахет къаьнара дика хьаьший бIаргагуш а керда баращ бовзаш а.

Дика белгало я аьнна хет сона, совета балха юкъе, цу даькъе цун хIанзарча заседане а, дакъа лоацаш селлара авторитетни бола вай мехкий правительствай а, американски деловой дунен а, укх дешаца ювзаенна йолча советски учреждений а викалаш хилар. Къаьстта моаршал дален йолам балар ловш ловца баккхен безам бар са совета хьинареча сопредседателашта г-на Кендаллан новкъоста Алхимовнен.

Вайна дика хет укххаза шуца цхьана США финансай министр г-н Саймон — вай мехкашта юкъера торгово - экономически гIулакхаш шердара дукха хIама деш вола совета сийлахьа директор волаш. Сессе балха юкъе цо дакъа лацар, вай кхетадечох, президента Форда администраци уж гIулакхаш дегIаккхувлара новкъостал де безам болча уйлаех цаI я, хIаьта цу хьакъехьа дувцар дукха ха йоаццаш США конгрессага президента яхьийтача послане тIа а.

Сессе балха юкъе дакъа лоацаш СССР арахьарча торговле министр новкъост Патоличев хиларо хьахьокх, советски оагIоно а корта болаш цхьана леладеча советско - американски гIулакхий цу органа балха боагIаш бола лоархIам беш хилар. Мукъаба сона иштта сога сайгга а тха партеи Советски паччахьалкхени кулгалхой цIерагIа из шоашта бакъде.

Американо - советски торгово - экономически совето цIенхаштта конструктивни дакъа лоац аьнна хет вайна, вай паччахьалкхенашта юкъерча, вай халкъашта юкъерча гIулакхий Iалаьмате лоархIаме дакъа дегIадоаладеча.

Машаре цхьана леладеча советско - американски гIулакхийи дикача лоалахойи шерарча здане материальни лара морг лархIа мегаргдолаш долча цу даькъе дIахьалхашкахьа ухаш ца хилча хIанзалца хьа цхьана къахьегаш 1972, 1973, 1974 шерашка даьча хIамаех дуккха дараш мелдалар кхерам болаш да.

Вай гаьна да, хIанзалца хьадаьча хIамай лоархIам байбара, СССР-ан, США-нен юкъера торгово - экономически гIулакхаш лертIадахаран дегIадоаладаран укх тIеххьарча шиликхоь шера кIезига хIамаш даьдац. Массехк правительственни соглашени яьй цу гIулакхий тайп-тайпарча аспектех лаьца. Яь соглашенеш леррагIа чакхъяхаро дика лард йолларгья дIахо дIахьалхашкахьа ахара.

Къаьстта маьхе да, паччахьалкхенашта юкъерча документий абстракцешкара вай тIа-тIа дукхагIа экономически бувзамий даькъе хьалдача, дийнача гIулакхашка довлаш латташ хилар. Американски фирмашца вIаши гIойле йолаш йола эггара хьалхара йоккхий контракташ а цхьана Iилма-технически гIулакхаш леладара хьакъехьа соглашенеш а яьй советски экономически организацеша, Нов. Патоличева сога дийцачох, советски организацеша хIанз торговли лелаеш е керда соглашенеши контракташи оттаярах дола дешаш дувцаш йола американски фирмаш бIаьш я хIанз. Цо йиш хилийтай вай мехкашта юкъерча торговле бIаьрча объем дикка шерье: нагахьа санна кхо шу хьалхагIа а товарооборот 200 миллион гарггача доллара боарам тIа латташ хиннаяле, укх шера, доллача хIамашка хьежача, из 1 миллиард доллар гаргга хургья.

Къаьстта ала безам бар са, хьалхагIа деха йовзаш йолча, традиционни аьле цIи йоаккхача торговле формашца цхьана хIанз вай торгово - экономически гIулакхий практикана юкъе цхьана леладеча гIулакхий керда, перспективни методаши наькъаши кхухьаш йолча белгаларча башхалонах. Белггала аьлча, аз дувцар дIаьххача ханара йоккхий проекташ компенсационни ларда тIа цхьана чакхъяхар да. Цу тайпара цхьана леладу гIулакхаш хьахьоккхаш дола масалаш хIанзле а кIезига дац. Царна юкъе — хIанз укхаза волча, массане а лоархIача доктора Хаммера дага а деха, СССР-е 20 миллиарда маьха йоккха химически комплекс хьалъяра хьакъехьеи удобренеш вIаши дIа-юха лоаттаяра хьакъехьеи баь барт а хIаьта иштта автомобилаш яра, станокаш яра, химе, мехкдаьтта химе даькъера, халкъа эша дуккха товараш хьадара даькъера тайп-тайпара проекташ чакхъяхара хьинаре цхьана леладу гIулакхаш а.

ХьалхагIа белгалдаха дийзар са вIаши юкъерча экономически гIулакхий уж керда формаш лоархIам болаш хилар — дагадбагIа сона, вIашагIкхийттача хана оахош цу хьакъехьа американски деловой гIозарий викалашца къамаьлаш даь. Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхий кхоене йоккха я аьнна хет вайна, хIана аьлча уж бокъонца вай паччахьалкхенаш промышленно - экономически Iилма - технически дегIаяхкара хIанзарча боарама а санна, иштта цар потенциала а махеттара доландаь.

Хьамсара американски хьаьший! США правительства вай шин мехка юкъера чIоагIа, йIаьххача ханара вIаши гIойле йола экономически гIулакхаш лертIадаха новкъостал дара гIулакха хIанзалца хьа даьча хIамай оаха Советски Союзе боккха мах беш хилар оаш шаьрагIа кхетадар ловра сона. Оаха мах бу цу даькъе яьча соглашеней а хIаьта иштта президента Форда США-нен СССР-ан юкъера юкъмоттиг цу оагIорахьа дIахо дегIайоалаяра тIаберзабаь никъ дIахо лелабе ше дагахилара хьакъехьа яьча заявлене а.

Сай оагIонгахьара шоана дош дала безам ба са, советски американскии халкъашта вIаши пайдана долча оагIорахьа чIоагIеи беркатеи экономически бувзамаш оттадара тIаберзабаь никъ — из гаьнна хьалхагIа деиз, хувца ца луш хьабоагIа, тха партии Советски паччахьалкхеи хьаяьча В. И. Ленина тхона тIехьаленна бита никъ хиларах. Дагадохийтаргда аз шоана 55 шу хьал-

(Йистедоалар 3-ча оагIо тIа).

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Самардийнахьа, 15 октябре, КПСС обкома заседаней зале промышленноста, транспортеи бувзамеи болхлой совещани хилар. Цига дакъа лаьцар министерствай, ведомствай, предприятейи организацейи кулгалхоша, парте горкомийи райкомийи секретараша, юкхьанцарча партийни организацей секретарашеи профсоюза моттигерча комитетий председателашеи.

Совещане йийцар предприятей коллективаша чакхбаьннача нийс бетта баьча балха итогаш, къоастамбеча шера белгалъяь планаши социалистически декхараши дизза кхоачашдара де дезараш белгалдир. Совещане доклад йир КПСС обкома секретара **М. А. Керимова**.

Совещане балха дакъа лоацаш хилар Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель **Р. В. Вахаев**.

В. И. ЖИГАЛОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дуккхача шерашкеи даккха хIама доацаши областной партийни организаце болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. **ЖИГАЛОВ Василий Ильича.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель,
Х. БОКОВ,

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН,

гор. Грозный,
1974 шера 11 октябрь.

Цар кхоачашъяьй пхе шера план

ШОАЙ ДЕША ДАЙ

БАРАЙТТА саг ва Назранерча Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» заводе шоашта йола пхе шера план кхоачаш а яь хIанз 1976 шера чотах къахьегаш. Царех ба Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш лелаю слесарь - лекальщик Котиев Ахьмад, литейщик Махлоев Мухарбик, Октябрьски Революце орден лелаю литейщик Гизатуллин Мубаракша, токараш Сагов Якъуб, Шадыжев Борис, наладчикий бригада бригадир Даурбеков Муса, слесарь Шадыжев Iалихан, иштта кхыбараш.

...Инструментальни цех. Укхаза со кхаьчача хана делкъа ха гаргаэттаяр. Бакъда, шоай болх хIанз дIаболабича санна кадай къахьегаш боахкар токараш, фрезеровщикаш, слесараш... Царна юкъе вар токарь Шадыжев Борис в. ДIатIахьежача къона хете а, дикка ха яьшача цу къонахчун кулгаша говза лелайора станок, хоза яр цо кийчъю оатхал. Иштта хул Бориса хIара сменагIа беш бола болх. Вешта из-м кхетадеш а да, хIана аьлча ше каралаьца болх дика бовзаш, из безаш. цунах салоIам хулаш саг ва из.

Август бетта шийна йоагIа пхе шера план кхоачашъяь ваьннав Шадыжев Борис. Мишта вIаштIехьдаьннад цун иштта боккха толам баккха?

Заводе балха венача хана денз ший говзал лакхъеш, хIара балха минутах пайда эцаш, халонех ца кхераш хьавенав из. ХIаьта шийна ховр, ше Iоаяь опыт безамца дIатийннай цо къонахчарна, эшача хана гIо-новкъостал даьд шийна уллув болх бечарна. Цудухьа цехе меттел заводе а вовзаш, везаш саг ва Борис. Цун сий ду боккхачар а къоначар а.

— Хьай пятилетка кхоачашъяь ваьннав хьо, дIахо де лерхIачох фу ала йиш я хьа? хаьттар аз Шадыжев Борисага.

— Аз дош деннадар сай пхе шера план укх шера декабрь бетта кхоачашъе. Из аз ханал хьалха кхоачашдаьд. Цунах тха завода кIезига баьнна бале а пайда баьнна доккхал ду аз. ДIахо кхы а дикагIа къахьега, дага ва со, — жоп делар Бориса.

Со цехе хиннача дийнахьа делкъа ха хилалехьа шоллагIча нормагIа йоагIа оатхалаш кийчъеш вар коммунистически къахьегама ударник.

Шадыжев Борис дика вовз заводе тIехдика рационализатор хиларах тарра а. Хьинаре дакъа лоац цо коллектива юкъарча вахаре а. Профсоюза цеховой комитета председатель хиларах тарра, цо дукха къахьег болхлошта юкъе социалистически яхь вIаштIехьйоаккхаш.

Хьаьналча къахьегама мах беш цунна дуккхаза тийннай сийлен грамоташ, баркалаш яьхад, из белгалваьккхав Ленински юбилейни медалаца, «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яхача знакаца.

ИНСТРУМЕНТАЛЬНИ цехе Бориса дукха гаьна воаццаш къахьегаш ва слесарь Шадыжев Iалихан а. ВIаши тара я цар къахьегама биографеш. Шаккхе а цхьана баьхкаб уж заводе болх бе. Цхьана хиннаб городе Выборге говзал караерзае баха. ХIаьта цхьан бетта кхоачашъяьй царех хIаране шоашта йоагIа пятилетка а.

Заводе кIезига бац цу шин къахьегамхочо кийчбаь, говзанчаш. Царех ба Котиков Мухьмад, Чумаков Абукар, хIанз мастералла болх бу Султыгов Мухарбик, кхыбараш. Гой, мел доккха беркат даьннад цар, хьийгача къих. Городе Выборге эрсий къамах болча новкъосташа шоашта хьийххача тайпара къахьегамца безам болийтаб цар гIалгIай кагийча наьха а.

Шадыжев Iалихан хIанз заводе дикагIчарех цаI лоархIаш вола слесарь ва. Коммунистически къахьегама ударник хиларах тарра кхычарна хьокхам тел Iалихана. Из ва профсоюза цеховой комитета член, цун хьаьналча къахьегама мах беш дуккхаза белгалваьхав Iалихан баркалашца, тайп-тайпарча совгIатаийца, цунна еннай «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха знак.

Р. ЦОЛОЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТИЙ ХЬИНАР АЙДЕШ

Партийни организаце вахаре боккха лоархIам болаш хIама да отчетно-хоржамийн партийни собрани. Отчетни хана шоашта карагIдаьннарех, дийза дисарех, дийннача гIалатох, киннача кхоачамбоацарех, хьатIайоагIача хана де дезарех дувц цига коммунисташа.

Иштта йола коммунистий собрани хилар укх деношка гIишлошъеча Нохч - ГIалгIай управлене СМУ-9.

Коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIехь отчетни хана управлене партийни организаце баьча балхах доклад йир цун секретара Востриков Александр Николаевича.

КПСС XXIV съезда, парте Нохч-ГIалгIай обкома X, XIII, пленумий решенеш, лаккхехьа латтача партийни органий указанеш кхоачашъеш цхьабола болх баьб партийни организаце, пятилетка заданеш кхоачашъяра гIишлонкой оарцагIбаьхаб. Партийни организаце паччахьалкхен планаши тIаийпа социалистически декхарэш кхоачашдара коллектива низ тIабахийтар, эггара хьалха цу гIулакха коммунисташ оарцагI а боахаш.

1973 шера генподрядягIа йоагIа план 101,1 процент, хьал а даь нах чубаха цIенош дIададара план 100 процент кхоачашйир. Управлене сметах доагIачул совгIа 25 эзар сом кходир.

Толамца дIадоладир ер шу а. Коллективо хьалъяь а яьккха, дIаелар Волжски автомобильни завода автоцентр, Черморечьера 50 квартира йола нах чубаха цIенош, Бачи-Юртара 320 моттиг йола школа. Геттара дика мах баь дIаийцар из школа. Партийни организаце боккха теркам тIабохийт балхаш дика чакхдакийтара.

Уж толамаш доахача дика дакъа лаьцар Х. Дударов, А. Башкин прорабаш болча коллективаша, ян. Возненко, Кравцов, Соколов керте латтача бригадаша, ян. Любицкин, Сивов, Федотов санна болча болхлоша, кхычар.

Партийни бюроси управлеце кулгалхошеи цIенхаштта теркам тIабохийтар кадраш хьахаржара, царна кхетам балара, коммунисташ бекктокхамерча участкашка оттабара. Масала, дика болх беш хинна мастер коммунист А. Башкин прорабалла оттавир.

Партийни организаце шийн собранешка, партбюрос шийн заседанешка увттадора боахама а политически а декхараш, уж кхоачашдара де дезараш къестадора, цеховой парторганизацей балха лостам телар. Организационни кхетамех болх дика баьб 3-ча участка парторганизаце. Цун коммунисташа хьоккам тийцнаб кхыча болхлошта. Цар хан-ханнахьа йора партийни болхлойн собранеш, лоархIаме дешаш дувцар цига. Иштта болх дика бир 1-чен 2-чен участкай коммунисташа а. Цудухьа хьалхарча мугIаре латт цар коллективаш.

Партийни документаш хувцача хана коммунистий политически сакхетам, къахьегама хьинар, авангардни лоархIам лакхбеш болх бир партийни организаце, кIоаргагIа дийцар хIара коммуниста вахар, цун гIулакхаш, ладийгIар коммунистий отчеташка, беседаш йир царца.

Партийни бюрос хадданза лостам тийлар 300 совгIа член волча постройкома балха, цунна цхьана вIаштIехьйоаккхар гIишлонхошта юкъера социалистически яхь, цу яхье котбаьннараш ешйола материальни моральни поощрени: карара кара тела цIе байракхаш, цIе вымпелаш телга.

Партийни организаце цIаххка а йицъялийтаяц комсомольски организаци, кагирхой, кхетама болх баьб царна юкъе, цар собранешта, сайренашта юкъе дакъа лоацар коммунисташа.

КIезига теркам тIабахийтабац халкъа тIахьожамхойи дружинникийи балха а. Собранешка, заседанешка дийцад уж дешаш.

КПСС XXIV съезда, КПСС ЦК майскии (1972 ш.) декабрьскии (1973 ш.) Пленумий, парте Нохч-ГIалгIай обкома X пленума решенеш кхоачашъеш, партбюрос коллектива членашта политически кхетам балара балха тайп-тайпара формаши методаши юкъехийлар. ХIаьта партийни организаце беча берригача идеологически балха тIехь керттера моттиг лоац политически дешаро, цига еча занятеша. ДIадахача шера политически экономически дешара керттера чулоацам бар управлене коллектва вахарца, декхарашца айхха буваам а болаш КПСС XXIV съезда материалаш кIоаргга Iомаяр, Iомадьчох балха тIа пайда эцаргболаш хIама дар. Партийни дешаре уж документаш Iомадеш хилар 48 коммунисти 13 комсомолеци.

Къаьстта дика чакхдаьккхар дIадаха дешара шу семинарски группас, съезда материалаш кIоаргта Iомайир А. Т. Старыха, Л. Г. Хангельдиеза, О. Л. Ваксмана, кхычар.

Бакъда экономически знаней школе иштта хиланзар гIулакх. Цига кIезига хьаухар дешанах, занятеш гIехьйоахаш а ца еш а моттигаш хилар.

Укх шера, «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржасен царна кхетам баларен балхах болча, КПСС ЦК соцамца хьалхле а лелаеш къаьстта теркам тIабахийтаб гIишлонхошта политически экономически знанеш ялара. Болх беш я семинарски группей экономически знаней школей. ДIадахача дешара шера а санна, политически дешара а кхетам балара балха а юкъе йоккха моттиг лоацаргья интернациональни атеистически темаша.

Бакъда доккхий кхоачамбоацараш а киннад партийни организаце балха тIа. ГIишлош еча материалашта доал ца деш, кхом ца беш, кхыметтел деча ъьасец а моттигаш я. Цхьайолча участкашка лоха я производства культура, гIишлош еча материалех юсача хIамаша хьалйинкъе хул гIишлош ю моттигаш, мабоагIара вIаштIехьбаьккхабац къахьегам, во я дисциплина, кIезига ниислац болхлой тIехьабисе объекте хьабоагIаш, балха ди чакхдалале дIаболхаш, болх ца беш Iохайша багIаш йола моттигаш. ХIаьта партбюрос боагIаш бола тIахьожам лоаттабац уж кхоачамбоацараш дIадахара.

Отчетин хана парте хьаийцар 5 саг мара вац — 3 КПСС членаллен 2 члений кандидаталлен. Цхьабола коммунисташ производстве авангардни лоархIам болаш бац, цуд совгIа, телхаю партийни, производствени дисциплина, кхоачашлац КПСС Уставо дIадехараш, партсобранешка ахац, балха тIа маларaш мел.

Отчетни хана цкъа шозза мара собрание хиннабац ш. Манушовский, Юдин, кхыбараш. Учетни карточка тIа дIа а язъеш цIенхаштта выговор яьй Н. Ф. Марухленкона, балха тIа молаш хиларах иштта выговор яьй А. А. Пылыцына.

ВоркI бетта партийни организацех хавда лелараx, партийни взносаш дIа ца ялараx А. Гайсумови балха тIа мелаш хилараxи облицовочни плиткаш лочкъас гIортарахи Кургускини партера цIабаьхар.

Партийни документаш хувца тIаввахар Б. Лутцев доходаь партийни билет а дадаш. Цо из шийн дехалга хьахайтадац из ди тIаккхачалца, хIаьта партийни взносаш дIаялара цу билета тIа белгало ца ю шу совгIа ха а хинна. Из бахьан долаш цунна учетни карточка тIа дIа а язъеш цIенхаштта выговор яьй.

Уж а кхидола а кхоачамбоацараш кIезига нийслургдар е вIалла нийслургдацар, нагадьа санна партийни организаце коммунисташта юкъе мабоагIара организационни политически болх баьбаларе.

Коммунисташа шоай отчетно-хоржамийн собране е а йоагIаш йола критика йир партийни бюрон балха тIа нийсденнача кхоачамбоацарех лаьца.

Штукатура нов. Говорова дийцар шоай балха тIа долча кхоачамбоацарех. Штукатурка яьчул тIехьагIа сантехникаша турбаш йохкаш йохаю штукатурка, из юка тоае еаш хул, йоахар цо, ХIаьта штукатураша шолха къахьег. Из а из санна дола кхыдараш а бахьан долаш гIишлонга дIаiодар лакхлу. Оаха дуккхаза а дийцад из партбюро а управлене а кулгалхошка. Бакъда хIанзалца доагIар даьдац уж кхоачамбоацараш дIадахара. Ледара бу кагирхошта юкъе кхетама болх. КIезига хул кулгалхой объекте.

Цо даь къамаьл чIоагIдеш дийцар 1 участка слесара нов. Андриянова а. Штукатурка яьчул тIехьагIа электропроводаши турбаши ехк штукатурка йоха а еш. йоахар цо. ЦIаккха шоай участка собране хиннавац партбюро секретарь, аьлар цо.

Болх хьабара хиланза яргйоаца материалаш ца тоъаш хилар бахьан долаш балха ха дукха йовш хилар белгалдаьккхар 5 участка монтажника Федотова. Бетон, аьшкбетона конструкцеш, герга хьу, подмостеш, опалубка кхоачамболаш хилац, цудухьа болх сена латташ дукха моттигаш хул, аьлар цо.

Эшачул совгIа бетон яхьаш, е из делкъел тIехьагIа 2—3 сахьат даьлча мара ца яхьаш моттигаш нийслу тхо долча, йоахар электрика В. Анощенкос. Цу деша йоакхояц партбюрос а управлене администраце а.

Уж кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш укх шера управлене зехьа дайнад 5583 балха сахьат. Из хул 250 саго бетта болх ца бара нийсса.

СМУ-9 начальника Х. А. Байсангурова дийцар коммунисташа балха тIа нийслу кхоачамбоацараш дIадахара ма боагIара къовсам ца лоаттабарах, снабженес шийн хан-нахьа а ма йоагIара а гIишлон материалаш ца хилийтарах, гIишлош еча нийслу кхоачамбоацараш дIадахара де дезарех, къахьегама дисциплина, коммунистий авангардни лоархIам лакхбе безаш хиларах.

Пятилетка дикагIа шу укх юхейисача хана хьинаре къахьегаш чакхдаккхара, парте боаца болхлой оарцагIбахара коммунисташ тIахьехаш дар 3-ча участка прораба А. А. Башкина даь къамаьл.

Собране балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома гIишлошъяра отдела заведующе Э. Э. Исмаилова.

СМУ-9 коммунисташа хержар партбюро. Партбюро секретаралла юхахержар Востриков Александр Николаевич.

Ю. ЮСУПОВ.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 17 октябрь, 1974 шу.

ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ВАХАР ИЙРЧАДОАХА IАТТАШ

Вай республике массанахьа а санна, денгара денга тоалу СурхотIа бахача наьха вахар. Из дика холу укхаза ког мел баьккхача: юкъ-юкъе дика дагIача хьаьнарча цIеношкара дIаийккхача цIена хьалдаь башха-дика гIирсаш, дувхарах тоабенна нах... Болх беш я юкъера школа, Хьалхьайн городской тайпара тика.

Баха нах маггахьчаргара дIаийккхача хьанала къахьегаш ба.

Укх шера февралe шоай юрта хиннача схода гулбелар СурхотIара къахьегамхой. Цар цига дийцар дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш дIададара тIехьа лоаттабе безача къовсамах, коммунистически кхетам - луш, революционни традицеш дегIайоалаергйолаш хьатIакхуваш йола тIехье хьалкхее езаш хиларах.

ХIаьта СурхотIе дика революционни традицеш йолаш я. Граждански тIем тIа денал долаш духьал эттар СурхотIара къонахий деникински эскара, турпала тIом бир цар моастагIчоа духьала. Вай республикал арахьа а тIехь йовзаш я СурхотIарча граждански тIема турпала Нальгиев Мандречун цIи. Из цхьаь хиннавац. Из санна майра лийтар цу хана цу юртара дукха кIантий. Цига шоай са Iодиллараашта дегIа памятник дагIа юрта юккъе.

Шоай даьша дIадоладаь вай социалистически Даьке моастагIчох лораяра гIулакх денал долаш дIахо дикьар дIабахача Сийлахь - боккхача Даьй мехка тIем тIа СурхотIарча дукхача кагийча нахе. Царех ва Албогачиев Уматгири, Аушев Хьажбикар, кхыбараш.

Бакъда цу яхь йолча, общественна болча пайдана къахьегача нахе юкъе нийслу кIезига кхетам бола нах, дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш лелалдераш. Царех да: вIашагIа а бетталуш, наьха цIеношка мурдаша зерата бийсаш елга, маьре йодача йоIах урдув доаккхилга, саг йодача - йоагIача хьоалчагIийна безача маьха хIамаш телга, цхьаннахьа а балха воалаш лелилга, совлен чуийца лаьтташ, законагIа доагIачул дукхагIа доахан леладелга, кхыдараш. Уж хIамаш дIадаха соцам бир сходо.

Уж дIадахара тIехь къовсам лоаттабу цу сходе хержача комиссе членаша, юрта Совета депутаташа, активисташа. Хьалха санна бахача наьха цхьан цIагIа вIашагIа а кхийте, ах бийса яьлча в тIехьа доаха зикар хьахазац юрта хIанз.

Дика чакхдаьккхад совлен чуийца лаьтташ хьадоахилга. Дукха истий болча Албогачиев ИбрахIимга ши гектар совгIа лаьтта дар, хIаьта цхьаннахьа а болх беш воацача Измайлов Iаьлий Увойсага гектар совгIа. Царгара совдола лаьтташ хьадаьхад. ЗаконагIа а доацаш дIалийца лаьтташ хьадаьхар: Аушев Хасолта Бемболатагара — 0,12 гектар, Точиев Исмаiалий Iаьлийгара — 0,18 гектар, Барахоев Бибердий Мухтарагара — 0,25 гектар.

Дикка болх баьб цхьаннахьа а балха боаца нах балха уттабеш а. Масала, цхьаннахьа а къахьегаш вацар Дашхаклоев Макшерип, ХIанз из Назранерча ПМК болх беш ва. АушегIар Дауди Iеббаси Назранерча мельзаводе, Дакиев Махьмад совхозе балха эттав.

Доккха зулам шийх доаллаш хIама да урдув далари эцари. Масса долча хIаман тIехь кхалсаг маIача сага нийса бокъо а йолаш дIаэттача вай замалахь вIалла а ца йиш йолаш дац из тайпа гIулакх. Бакъда хIанз а нийслуш-м да.

Мичара дахьаргда хIанз кхийна хьалъэттача, ваха дIа а волаваланза волча, зIамсаго ше йоалавача а йоалае лерхIача а йоIах дала 3000—5000 сом!

Иштта дале а вешта дале а зIамсаг, ше вахара хьалхара гIа ловзаше а, нийса боецача новкъа воаккхаш да из. ХIаьта маьре йода йоI йохкаш-эцаш йолча хIаман хьал тIа а оттаю цо.

Цу тIехьа а дикка хIама ма-рагIдаьннад юрта Совета депутаташта, комиссе членашта. Урдув а ца доаккхаш шийна везача зIамсагага йоI маьре йодаш моттигаш я. Масала, иштта Аушева Аьсет Гагиевга маьре яхар, хIаьта Измайлов МурцъIалий Саварбика саг йоалайир, иштта кхы а. Бакъда массане а деш дац из дика гIулакх.

ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш дукхха а дукхагIдараш дынца оала боаллаш да. Кхалсаг маIача сага нийса яц яхача дына хьехамо телхайт цун бокъонаш. Цу тIа гIолла хьадоагIаш да дынах тешача даьша - ноаноша кIезига дукха йоккха махиллинге а шоай йиIигаш дешара хьайоахилга. Иштта дешара хьаьккхаяр 6-ча классе дешаягIа шийн йиIиг Цаэш Эсмурзиев Зияуддина, Албогачиев МурцъIала — 5 классе дешаш йола Аьсет. Сходе хержача комиссе членаша, оарцагIа а баьнна, цар даьшца - ноаношца кхетама болх барах хIанз юха а дешаш я уж шаккхе а йиIиг.

Бакъда, цар хьехам дIаэцанзар Медов Iаьлас, 5-ча классера хьаьхха шийн йиIигаш Лемкаи Мотии деша юхаяхийтанзар цо. Из дир Эстамиров Идриса а — шийн йиIигаш Лемкаи Фасимани цIагIа соцайир. Цу БатIал - Хьажий мурдашта дыно Iоткъам ца боре, цар а шоай йиIигашка дешийтаргдар.

Укхаза кхы цхьаькха хIама а да. Шоана дешар дезац яхаш шоай йиIигашта уж школе дахийнача дийнахь денз хьалха а доахаш, дыно туалабаьча наха лаьрхIа дешийтац йиIигашка уж классера классе дIачу ца юваийтар дукха. ТIаккха шийн ханара доацача берашца дешаяр эхь хет цунна аьле бахьан а доахаш цIагIа ю йиIиг.

ЗаконагIа доагIачул совгIадола лаьтташ доахан хьадоахаш, урдош дIадоахаш, цIагIа соцаяь йиIигаш деша юхайохийташ, хIаьта иштта дIаяхача замах юхедисача кхыча вача гIулакхашта духьал лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лоац комиссе членаша Аушев Кермас, Измайлов Висангире Увойса, Нальгиев Борохане, Муцольгов Бахьауддина, Евлоев МурцъIала, Нальгиев Махьмад-Сале.

Юртa бахача наха во лоархIача гIулакхех да цхьаболча наха гаьнна кхыча республикашка, областашка дIа а ухаш дукха ахча даккхар духьа балхаш деш хилар. ХIаьта цар из ду йIайхача хана, вешта аьлча, кхашка а фермашка а эггара дукхагIа нах эшача хана. Цу тайпарча наха дог эккхийт совхозо болх беча къахьегамхой. Шоаш бахача бе безача балхех уда а удаш, шоай духхьал частнособственнически боахам тоабе гIертараашта раьза бац СурхотIарча къахьегамхой. Масала, хIара шера хIана дац аьнна иштта ахча даккха ухарех ба Исмайловгlар Махьмада Руслани Хьусена Махьмади, Баркинхоев Махьмада Ахьмад, Албогачиев ГIаьзе Макшерип, Муцольгов МаIасий Султан.

Цхьацца болча нахах доакха уж дIаяхача замах юхедиса, вай таханарча денца тарлуш доаца гIулакхаш хьакхя цу наьха общественни сакхетам кIезига хилар бахьан долаш, обществана саг хийра воаккхача дына хьехамашта тIагIолла. Уж вай вахара новкъарле еш да, царех къаьстта чIоагIа эзулам дале тарлургдо хьатIакхуча тIехьенна коммунистически кхетам луча.

СурхотIе, школерча дешархошкара дIаийккхача, комсомольцаш бац. Из ды лелабеча нахагара кагирхошта хинна Iоткъам ба. Кхыча тайпара дашха йиш яц из. ХIаьта школе а укх тIеххьарча ханналца геттара кIезига хиннаб комсомольцаш. Бакъда КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленум хинначул тIехьагIа цеховой партийни организаце (секретарь М. Аушев) дикка кхетама болх баьб школа кагирхошта юкъе. Масала, дIадаха дешара шу дIадолалуш школа 3 комсомолец мара вацар. Школа коммунисташ директор Евлоев Муслим, хьехархой Агиев Хизар, Ильина Вера Федоровна комсомольски балхага дика хьажар а цар новкъостал дар а бахьан долаш хIанз 17 саг ва школа комсомольски организаце, царех дукхьала укх шера хьалхарча беттацка 5 саг комсомоле хьаийцав. Уж ба Измайлов Темарлан, Цечоев Махьмуд, Аушев Iалихан, кхыбараш. ХIанз комсомоле баха кийчлуш кхы а дешархой ба.

Школа комсомольски организаци (секретарь Измайлова Наташе) шерлуш яле а, цун болх дика лел ала йиш яц хIанз, хIана аьлча дукхьала цхьан школе мара юрта бахача кагирхошта юкъе кхетама болх бац цо.

Бахача наха, къаьстта кагирхошта коммунистически кхетам балара, цар культура дегIайоалаяра новкъарле ерех цаI да эзар гаргга цIа дагIача цу йоккхача юрта клубин помещени ца хилар. Цхьа еха латта помещени яц. Геттача цIагIа я библиотека а. Деша книжкаш кхухьа нех вIашагIа а ниийте, беседа е, а лекци еша моттиг яц цига.

Юртарча интеллигенце къахьегамхошта юкъе пориIа политически культурни болх бара эшаш дола хьалаш дац. ХIаьта вай бал бола политически болх лаьгIбеннача михьара йоал дино еш йола во влияни. Мурдаша, цар тхьамадаша аьнначa деша низ чIоагIа хул, уж кхоан вахара массе а оагIорахьа: саг ехача, йоагIача - йодача, тоам беча, кхычахьа, цар «сий» лакхлу.

Дына хьехамаша хьатIакхуа нах нийсача коммунистически кхетама новкъара боахдухьала ю царех пионераш, комсомольцаш хилара.

Из таханарча вахарца тарлургдоацаш да. Фу хьехам кхоачаргба мурдашкара цар берашка?! Уж нах дыно тувлабаь, дына хьехамца деррига доашхаш бола нах ма бий.

ХIаьта юрта хIанз а йолаш я мурдий тоабаш — Кунта-Хьажийи БатIал - Хьажийи мурдаш. Цар влияне кIалхаръяккха еза хьатIакхуаш йола тIехье. Юртарча хIара коммуниста, комсомолца, активиста, интеллигента декхар да шоай юртарча наьха коммунистически сакхетами культурен лакхъеш, партен советски халкъен революционни тIема, къахьегама традицешца царна кхетам бала.

М. АУШЕВ,
Назрановски райисполкома председатела заместитель;

Ю. ЧАХКИЕВ,
тха спецкор.

ГРУЗИНСКИ ССР. Пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера дIадахача бетташка массе метте дика лаьрхIа тIанийца «Колхида» яха нтташ грузовой автомобилаш араяийцай планал совгIа Г. К. Орджоникидзе цIерагIча Кутаисски автомобильни заводо.

Коллективо доаха толамаш айхха дувзадения да шийн мугIарашта юкъе ши эзар совгIа коммунист вIашагIехача завода партийни организаце беркатен хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберзабьян беча балхаца. Царех дукха а дукхагIа бараша — производстве хьалхалаттараша, КПСС 150 членои кандидатои хIанзле а кхоачашъяьй шоай пхе шера планаш, 1976 шера чотах болх бу.

Социалистически яхь вIаштIехьйоаха бокъонца йола организатор я предприяте партийни организаци. Парткома инициативагIа, «ПрофессегIа дикагIа вола болхло», «ДикагIйола бригада», «ДикагIйола производственни участок», «ТIехдикача продукцо участок» яха цIи яьхар духьа лелаеча яхьа кхы тIа а условеш кийчъяьй заводе.

Яхьа договораш даьд Уральски автозаводаца, автомобилаш еча Брянски объединенеца, кхыча предприятешца. «Пхи ди — пхь дийнахьа» яха социалистически декхараш долаш 985 саг ва заводе, хIаране ши-шийн къахьегама овсарле лаккъяра планаш йолаш 1900 болхло, хIаьта къахьегама овсарле лаккъяра комплексни планаш йолаш — итташ бригадаши участкаши.

Ши эзар гаргга болхлочо коммунистически къахьегама ударника цIи яьккхай, коммунистически къахьегама коллектив яха сийлахьа цIи еннай шин цеха, 26 участкана, 90 бригадана. Заводе хьалхалаттача 1589 болхлочоаи гIулакхерча саган Советски Союза орденаши медалаши еннай, царех дукхагIа бараш коммунисташ ба.

Дика вIаштIехьъяьккхача яхьах беркат доал: сихха лакхлу къахьегама овсарле. Укх шера массехк эзар сома мaьха продукци планал совгIа арахеца лаьрхIад автомобилаш ераша.

ДукхагIа хьаеш йола ерриға продукци къахьегама овсарле лаккъяра чотах ергья.

СУРТА ТIА: паччахьалкхен тохкамаш деш латт КАЗ-4430 яхача автотагача.

Ф. Крымскен Г. Гересамян сурт.

ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНА ВАСКЕТАШТА ТЕШАМЕ ДА

(Малгобеке хинна ялх района кагирхой вIашагIкхетар)

Укх деношка дукха нах бар хоза кийчдаьча город МалгIабикерча Серго цIерагIча культура ЦIен юкъ. Гаьнпара хьахозар аргI-аргIа лекхача духовой оркестреи каьхата пандарен оазаш. Культура ЦIен коа вайнахьа, кхыча къамий Iаьдалах халха бувлаш бар дегаш гIоздаьнна бола тайп-тайпарча къамех бола кагирхой. Царца цхьана сакъердаш бар комсомолеи, къахьегамеи, тIемийи ветеранаш.

Уж бар Малгобекски, Сунженски, Назрановски, хIаьта иштта Къилбаседа ХIирийчен Пригородни Моздокскин районий, Черсий-Балкхаройчен Терски района кагирхойи цар цIей дезде баьхка цар боккхагIбола новкъостийи. Цхьа ха яьннача гIолла цхьаккха мукъа моттиг ца юсаш хьалйизар культура ЦIен зал.

Интернациональни доттагIала хетаь йола кагирхой слет хьаййллар парте Малгобекски горкома секретара А.-Хь. Барахоева. Хьышашка моаршал хьттачул тIехьагIа доклад е дош ду цо комсомола Малгобекски горкома хьалхарча секретара Саутиев Мухьмада.

«Воша воаца воша ткъам боаца лаьча да» яьхад вай даьша, — аьлар цо. Цу дешаша хьахьокх вай даьша халкъашта юкъера доттагIал мел деза лоархIаш хиннад.

40 совгIа къамах нах бах хIанз Нохч-ГIалгIайчене. 35 къамах бола нах ба бахаш а болх беш а алхха цхьан МалгIабике. Берригаш а цхьа уйла йолаш, барттайнача цхьан цIен дезал санна бах уж. Из бахьан долаш вIаштIехьдоал цар парте а правительства а хьалхашка увттаду декхараш толамца кхоачашде. Масала, МалгIабикерча бурувдеттача балхий управлене № 926 йолча буровой коллектива 30 саг 8 къамах ва. Барттайнача цу коллективо 27-ча сентябре кхоачашъяьй бурув тохара шера план, 110 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна. Планаш а социалистически декхараш а иштта дика кхоачашде вIаштIехьдоал районерча кхыча дуккхача интернациональни коллективай а. ДIабахача нйс бетта планаш дикка тIеххкоачашъяьй Вознесеновски газах бензин доаккхача завода, НГДУ, маьхкечен Ачалкхерча минеральни хий доаккхачен заводий, быткомбината коллективаша. Уж толамаш доахача хьинаре дакъа лоац комсомольцашеи комсомоле боацача кагирхошеи.

ДIахо докладчика дийцар Нохч - ГIалгIайчен, къаьстта аьлча, Малгобекски районен вежарашха йолча лоалахарча Къилбаседа ХIирийчени Черсий-Балкхаройчени кагирхошта, берригача къахьегамхошта юкъерча доттагIала бувзамех. Уж бувзамаш шердеча шоллагIбола наьна мотт а хинна дIаэттаб эрсий мотт, хIаьта къамий доттагIал чIоагIлу эггара хьалха эрсий халкъаца а луш.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветерана, Малгобекски района культура отдела заведующе Мария Степановна Пущинас дийцар тIема шерашка советски тIемахошта юкъе хиннача барт-цхьоагIонах, из бахьан долаш цар яьккхача коталонах.

Слете баьхкача наха чIоагIа ладийгIар комсомола ветерана, Къилбаседа-ХIирийчен краеведчески музея Моздокерча филиала заведующе, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветерана Артюхов Михаил Васильевича даьча къамаьлага.

— Йоккха еце а, къаьнен йIаьхий революционни, къахьегама традицеш йолаши город я тха Моздок, — аьлар цо. Моздоке хиннай Тийрка йисте дахача къамий хьалхара съезд. Цо доккхал а деш дийцар цу съезде Сергей Миронович Киров, кхыбола парте дикагIбола викалаш хинна хиларах, хIанз города тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхоша барттайна цхьана болх беш доахача толамех.

Слете гулбеннараашта шоай района кагирхой къахьегама толамаш довзийташ къамаьл дир комсомола Назрановски райкома хьалхарча секретара Додов Iийсас.

Парте XXIV-ча съезден комсомола XVII-ча съезден решенеш кхоачашъеш хьабоагIача района кагирхошта юкъе хIанзлехьа а белгалбаьннаб пятилетка кхоачашъяь баьнна кагий нахи мехкарийи, — аьлар цо.— Царех я СССР Лакхехьарча Совета депутат, «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка комсомолка Даурбекова Зина. ХIанз 10-ча пятилетка шоллагIча квартала чотах къахьегаш я Зина. Доккха доттагIал да тха кагирхой Къилбаседа-ХIирийчен Пригородни, Моздокски районашкарча, Черсий - Балкхаройчен Терски районерча кагийча нахацен мехкарашцеи. Алхха укх шера массехказза хиннад тхо дIа-юха хьоашалгIа даха. Доккха беркат доал «Электроинструмент» яхача завода, трикотажни фабрика коллективашта Орджоникидзерча автотракторни электрооборудоване завода, «Прогресс» яхача швейни фабрика коллективашца социалистически яхь лелаярах. Масала, таханарча дийнахь 100 совгIа къона производственник ва районе укх шера заданеш кхоачашъяь а баьнна, хьатIадоагIача шера чотах къахьегаш.

Республика 50 шу дизарaи Къилбаседа-ХIирийче шийн лоIамагIа Россех дIакхийтта 200 шу дизарaи накъаболхаш шоай кагирхоша даьхача толамех дийцар комсомола Къилбаседа - ХIирийчен Пригородни райкома секретара Долуев Дмитре. Районе болх беш йолча 15 комсомольско-кагирхой коллективаша тIеххкоачашдаьд цу юбилея сийна тIаийца декхараш, аьлар цо.

Слете къамаьлаш даьча комсомола Сунженски райкома секретара нов. Саутиевас, комсомола XVII-ча съезда делегата, Малгобекски бурувдеттача балхий управлене бурувдеттача мастера Плиев Махьмад-Сале, МалгIабикерча № 3 йолча школа комсомольски организаце секретара Кашеев Володяс, комсомола Черсий - Балкхарой АССР Терски горкома секретара Евкумов Хасанбе, кхычар дийцар шоай коллективашкарча тайп-тайпарча къамех болча наьха къахьегама толамех.

Сийлахь-боккхача Дай - мехка тIем тIа байнарий памятника тIа зизаш дехкар делегаташа слет чакхъяьнначул тIехьагIа.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

Мехкдаьтта доаккхараш

ХIара дийнахьа социалистически яхь шерагIа ярцаш латт Грозненски бурув деттача балхий управлене бурув деттарий бригада коллективашта юкъе. Укх шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад цу управлене бурувдеттараша. Уж толамца кхоачашдара еррига шоай торонаш тIаерзаьй цар. Укх шера еррига дIалаьрхIача 33 эзар метр бурув тоха дезаш я управлене коллектив. Цу управлене чуйоагIа вурийтта бурув тохаш йола бригада. Яхье къаьстта белгалъяьнна дика къахьегама толамаш доахаш хьайоагIа «Буруиная-1» Шидиев Iумара кулгалдеш йола бурув тоха бригада.

Цо хIанзле 6899 метр бурув техад. Укх шера дерриға а 7500 метр бурув тоха дезаш я из. Цар бурув тохаш йола моттиг геологически хьалаш хала долаш я. Бакъда, шийн декхарех дика лоархIаю из.

Бригаде къахьегаш ба массехк къамах бола болхлой. Барт-цхьоагIо йолаш ба уж. Шоай опыти говзалли вIашу дар керда бригаде болх бе баьхкачарна.

Цу бригаде кIезига бац рационализатораш. Цар доккха новкъостал ду бурув сихагIа тохара.

Сентябрь бетта 50 метр кIоарга бурув тоха дезаш яр из бригада. Буровикаша 60 метр совгIа бурув техад.

Иштта дика болх беш хьайоагIа № 9 йола «Минеральная» бригада а. Сентябрь бетта 400 метр бурув тоха дезаш хиннача цар 435 метр бурув техад. Цу бригада кулгалдеш ва Г. Мельников. Ер шу доладелча денз хIара бетта план тIеххкоачашъеш хьайоагIа из коллектив.

Иштта хьинаре болх беш хьайоагIа № 110 йола бригада а. Хьалха из бригада болх беш яр № 87 йолча участке. Цига из скважина дIа а енна хIанз № 110 йолча участке къахьегаш я из коллектив.

— Уж кхо коллектив санна дика толамаш а доахаш хьайоагIа тха управленера дуккха кхыйола коллективаш, — йоах центральни инженерно - технически служба начальника заместитела Эдисултанов Висита.

Шоай нйс бетта планаш хана хьалха кхоачашъяь бригадаш кIезига яц управлене. Бригадашта юкъе ирржача социалистически яхье хьалхалаттачарех цаI я Джандаров Хьамзата кулгалдеш йола буровой бригада. Сентябрь бетта бурув тохара программа 200 процент кхоачашъяьй цо. ХIанз из коллектив декабрь бетта чотах болх беш я. Массехк къамах болхлой болаш я из бригада а. Цига къахьегаш ба эрсий, нохчий, украинцаш, эрмалой, кхыбараш. Къаьстта шоацкара масал гойташ хьабоагIа сменни мастераш Комиссаров, Юшаев, бурильщика гIоноаш Абдулкадыров, Джабраилов. 25 декабре пхе шера план тIеххкоачашъе лаьрхIад цар.

Укх шера 33 эзар метр бурув тоха дезаш ба Грозненски балхий управлене бурувдеттараш. ХIаьта, таханарча дийнахьа цар техар 21550 совгIа метр мара дац. Цу цифраша кхы цIаькха а декхарийла бу «Iаьржа дошув» доахараш шоай йолаш йола торонаш балха тIаерзае. ХIаьта управлене кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша новкъостал де деза царна денна дош кхоачашдара.

О. ШАДИЕВ.

ЮРТА СОВЕТАШКА

РАЙОНЕ ХЬАЛХАРЧА МОТТИГЕ

Шу массаза доал тоалу ШаIамий-Юрт, цига бахача наьха вахар. Из башха йоккха юрт яц. Цига вах 2200 саг. Юрта я юкъера школа, медпункт, библиотека, кхоъ тика. Цига «Овощевод» яхача совхоза центральни усадьба я.

Юрт дегIайоалаяра план оттаеча дакъа лоац депутаташа, специалисташа, бувзама болхлоша.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIахьожам лоаттабу юрта Совето, хан-ханнахьа сессеш ю, цига дувц карагIдаьннараш, белгалдоах де дезараш. ХIаьта сессе массаза а хьабоагIа берригa депутаташ. 15 августе хиннача сессе 25 депутатах 23 вар. Уж шиъ а цаI цамогаш волаши вож отпуске вахаи хьавенавацар.

Цу сессе юрта Совета председатела Лорсанов Шерипа шеяьча доклада тIа белгалдаьккхар ах шера бахача наха паччахьалкхенга 80 центнер дулх дехка хилар, хIаьта планагIа йоагIар 75 центнер мара яцар. ХIаьта 7 центнер тхаи 13 эзар фуъи а дехкад. 100 процент кхоачашъяьй пайда бара план.

Юрта Совето шийн болх бу «Овощевод» совхоза вахарца айхха бувзаш. Дукха ха йоаццаш юрта Совета исполкомо шийн заседани йир «Овощевод» совхоза баьцадаараш кхелераш болча кхай тIа. Цига белгалдаьккхар социалистически яхь мишта делаю, декхараш мишта кхоачашду, яхье хьалха мала латт. Совхозо паччахьалкхенга ехкай план 730 тонн йолаш 1111 тонн моше горох, нарсаш план 480 тонн йолаш — 780 тонн, шура план 195 тонн йолаш — 221,3 тонн. Болхлоша тIагIертта къахьегарах дахад уж толамаш. Производстве хьалха латт комбайнераш ин. Абдаев, Цакаев, доярками Газиева Зара, Жовбатырова Кеси, механизатораш Арсамерзоев Султан, Ахмедов Ахьмад, скотник Астамиров Iумар, кхыбараш.

Заседане дийца соцадир юрта Совета карара кара тела цIе вымпел хьалха латтача баьцадаараш кхедеча № 1 йолча бригадага йита. Толамаш доахаш хьайоагIа из. Къаьстта болх дика бу цу бригада звеньевойш болча юрта Совета депутаташа Маашева Сапедата, Тааева Забас.

Заседане белгалдаьккхар №№ 4, 6, 7 йолча бригадаша а болх дика беш хилар.

Харжархоша шоашта денна наказаш дика кхоачашду юрта Совето а цун депутаташа а. Иттанех ворхI кхоачашдир ах шера. Царех дар Шолжа тIа машинийн Мартан тIа гIашлойи тIаьш таххар, улицаш, бувзама провод тоаяр, кхыдараш.

Производственни, общественни, депутатски балхаш кхоачашдеча белгалбаьнна дика къахьег депутаташа Сайдарова Iашата, Беклоева Лайлас, кхычар.

Дика йоакхо йир юрта Совето цун депутаташеи медпункта, школана, библиотекана ремонт еча, уж доагорца Iалашъеча, хьатIабаьхкача хьехархошта фусамаш Iалашъеча, деррига бераш дешара юкъеозача, хIаьта иштта учебникаш, пособеш, тетрадаш, кхыдараш Iалашдеча.

Юрта Совете болх беш я депутатски уголок. Цу чу да депутаташта балха тIа новкъостал дергдола литература. Масала, «Къахьегамах дола керда законодательств», «Моттигерча Совета депутата болх вIаштIехьбаккхар» яха брошюраш, «СССР Конституци», «Къахьегамхой депутатий Советаш» яха журнал, кхыдараш.

Депутаташа къаьстта теркам тIабохийт законаш толха ца дайтара. Порядок лораяра вIашагIтеха я 25 сагах латта дружина. Зуламаш ца далийтара профилактически болх бу.

Хьийкъа гуйран культураш ханнахьа а йизза а чуэцара юрта баха нах оарцагIбоах Совето а цун депутаташа а.

Юрта Советаша лелаьча социалистически яхье республика шоллагIеи районе хьалхарец моттигаш яьхар дIадахача шера ШаIамий-Юрта Совето. Укх шера а болх дика беш хьайоагIа из. Массаза районе хьалхарча моттиге латт.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

ДОТТАГIАЛА ХЬАЛАШКА

Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

(Йистедоалар.
Долалур 1-ча оагIо тIа).

хагIа аьнна цун дешаш: «Американа, — дерригача мехкашца, цхьабакъда къаьстта а Американа экономически барта хилара хоалдамболлаш тIехьа да вай...». (ПСС, т. 39, оагI. 209—210). Цудухьа лерргIа дIахьалхашкахьа аха безам болаш да тхо оахош экономически меттел, иштта, аз-м аргдар, кхы а доккхагIча даькъе политически а лоархIам беш болча цу наькъагIа. Цхьабакъда, кхетадеш мадарра, цу гIулакхь вокх оагIонгахьара а иззамогг эш, алхха хила мегаргйолаш йола чIоагIа лард — оагIоший бокъонаш бокъонца цхьатарра хулгеи цхьаккха тайпа дискриминаци ца хулгеи эш.

ХIаьта а шоана массанена а дика хов, духхьал цу хьакъехьа советско - американски юкъмоттиг дIахо толаме дегIаахара наькъа тIа хIанз а цхьадола негативни гIулакхаш латташ хилар.

Бакъдар ма дий из-м, масала, цхьайолча американски фирмашца лелаю цхьайола операцеш малхбузехьарча кхыча мехкий фирмашца лелаеча ужжамо йолча операцеел тха плановии арахьарча торговии организацешта экономически кIезигагIа гIойле йолаш хилар. Цун маIан да, СССР-парча гIулакхашта шуниига США «шийлача тIема» замалахьа хьахинна хIанз а леладеш цхьадола дискриминационни законаш хилар. Цу дискриминационни законаша новкъарле ю тха товарий экспорта, белгаларча даькъе СССР-е доагIача шун, американски товарашта финансировани яра торонаш ехк. СССР-е доагIача американски товарашта финансировани яра кредиташ хьожаде цкъа мукъа лу, тIаккха хаьда йоацача ханна соцаду. Бакъдар аьлча, хаьдда доапача цу тайпарча гIулакхаша новкъостал дац корта болаш дола бувзамеш тешшаме леладара. Цу дерригача хIамаша, бухсоццача кхаьчача, США фирмай конкуренци леланра низ мелбу тха организацей кхыча торгови партнеращца

нийсйича. Из деррига а хьанна гIойле йолаш да — сона хац, цхьабакъда, сона хетаргахьа, вай шин мехка халкъашта-м дац.

Юххера а, вIалла ца доагIаши мегаш доацаши да торгово - экономически бувзамаш дегIаккхувлилга торгово-экономически гIулакхашна юкъа цхьаккха хIама доацача а шоаш мадарра паччахьалкхений чурча компетенцена доагIаш долча а дешай хьакъехьа Советски Союза хьалхашка увттадеча хIамашца дувза гIертар. Шаьра кхетаде ха хиннай, цу тайпара чурча гIулакхашта юкъегIертилга дIадехаро водар мара дикадар дергдоацилга, цу даькъе вай мехкашта юкъе вIаши леладеча торгово - экономически гIулакхашта а.

Нагахьа санна уж негативни хIамаш дIадахара шин ханнахьа йоакхо ца йойя вIаши гIулакхаш леладелга дIахо дегIадар цIенхаштта саца мег. Бакъдар аьлча, СССР а США а тоъал йоккхий паччахьалкхенаш я дIаьхий ресурсаш. йоккхий чуря рынкаши шерра арахьарча торговле бувзамаши долаш. Цунга диллача тхо а шо а вIаши леладу торгово-экономически гIулакхаш дIахо дегIа ца доаладича а Iелургдар. ХIаьта а, хетачох, практически хила дезачунга, шинна а оагIонна боалача экономически пайданга диллача а, къаьстта вайна юкъе лелача гIулакхий политически климатага ховш махиллара, из массане а юкъарча машара а дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара а боккха лоархIам болаш ма дий, диллача из дича бакъахьа а пайда боалаш а хургдацар аьнна хет.

Оаха дIахо а оптимизм лелаю, хIаьта, хьалха а санна, тхона хет вай мехкашта юкъерча деловой гIулакхий перспектива «шийлача тIемах» дисача архаическичох хIанз а мукъабаланза болча къаьсткъаьстача наькен зIамигача политически группайи эгоистически расчетий хьашташца а ца доагIаш шинна а паччахьалкхен реальни экономически а поли-

тически а хьашташа дIадехаращца доагIаш хургхиларах.

Шун совето шин шоллагIа сесси дIакъу гурахьа. ХIаьта а экономически отношеней хьакъехьа вай мехкаш бIаьстенах мара деннадац, аз аргдар, малх сийрдагIа хьежаче, бакъда йIовхал тоъаш боацаши, температура хувцалуши йолча бIаьстан юхьигех мара деннадац. ХIаьта а тхона хетачох цу отношенешта юкъе Iаламе а сания ахка данза даргдац, ЛоархIам болаш да из процессов гаьна ца яхар.

Торгово - экономически отношенеш лерIаяхара гIулакхаш леладеш кхы а бе безаш боккха болх ба, хIаьта укхаза шоашкара дакъа лаца йиш йолаш да правительственни санна деловой гIозараш а.

Гуччахьа дIаргда аз, тха хьамсара хьаший: Советски Союзе дика бIарга а гу кхета а бу США деловой дуней дукхахча викалаша, царца цхьана хIанз укх зале бараша а американо - советски отношеней экономически бувзама гIулакхаш кIоаргдара хьакъехьа лаьцача, хургдар гаьнна гущи хьинарен болча наькъа беррига лоархIам. Тхо тешаш долчох, из хьинар алхха коммерчески гомал арадоал: объективно из вай шина а мехка кхы а кIоаргагIча йIаьхача хана лаьрхIача къамий хьашташта а вай планете машар чIоагIбара хьашташта а ма хеттара да.

Шун совето бу болх — цу дикача наькъа тIа вай цхьана тIаухийта низаш хьахьокха цхьа гIулакх да. Массане а аьттув балба шун, ала мукъа ба сона. Советски Союза кулгалхой цIерагIа ала безам ба са совето бу болх оаха бизза хьалдоацаргба, аьнна. Дика лоIам ца тоъаш моттиг куртьал тха.

Шо могаш - маьрша хилара сийна американо-советски торгово - экономически совета сессе даньа лоица хьамсара хьаший!

Вай мехкашта юкъе дикача лоалахой гIулакхаш толаме дегIадаккхара хьамара!

Дерригача дунен тIа чIоагIа машар оттабара хьамара!

Жоп луш къамаьл дир США финансий министра У. Саймона.

У. САЙМОНА къамаьл

Хьамсара господин Генеральни секретарь!

Господаш!

Мукъа ба сона, са коллегай цIерагIа моаршал хоатташ дIайха дешаш аларах а шун мехка тхо хьакхаьчача деиз дездаь кьаший даь тхо тIаэцарах а цIенча дег тIара баркал ала.

Шоана ма харра, шун сийлахь-боккхача мехка аз яь хьалхара визит я ер, хIаьта со цIенча дег тIара тешаш ва дукхача визитех са хьалхара визит ер хургхиларах.

Дукха хIама карагI а даьннад, де дезаш а кхы дукха да. Вай шинне хьалха дийца мачиллара, господин Генеральни секретарь, торгово-экономически отношенеш лертIаяхари шеръяри кхоххам кIаьдбара тIаерзаяьча, цул идеалашта вай шаккхе а мохк тешаме болча, вай юкъарча политиках дIакъаста йиш йоаца дакъа да. Дукххача мехкий, доккхийчар а зIамигчар а, цар идеологеа тийша йоацаш, юкъара проблемаш я. Укх дунен тIа мехкаш вIаши тийша хилар массанена а дика хов, хIаьта из кхы а цIькхаза гучадаьккхар дукха ха йоацаш яьржача энергетически кризисо, кхачан товарашта хиннача кризисои цхьадолча кхыча доакъошка хиннача кризисои. Iа дийцар тIехьарча 20 шера вай отношенешта юкъе хиннача цхьайолча духьаленех, духьал эттача цхьайолча пунктех. Вай отношенеш дегIаяро уж тайп-тайпара проблемаш къоастаяьрга дутаргда. Цу ханна вай низаш тIадерзадаь хургда доттагIал долаши беркатеи цхьана гIулакхаш леладара.

Аз лерхIачох, совета гомачу вIаши деча а Советски правительства викадашна деча а къамаьлий хьисапои чулоацамои со тешаву дIаяхача ханах дисар эшаде а хьалхашкахьа даха а вайга йиш хулийтаргхиларах. Вай де лерхIача юкъарча гIулакхашна хоач вай хIанз, хIаьта тIайоагIача хана кхы а дуккагIа дергда. Нагахьа санна вай отношенеш ювцаш Iа пайда ийца башкадика метафора кхыча тайпара ала сона пурам лойя, — нагахь санна бIаьстий аьннале, ахка ца доагIаш диса йиш йий, Сийлахь . воккхача поэта Роберт Браунинга ма яздар, сага де лерхIар пунна карагIдаьнначул доккхагIа хила деза.

У. Саймона кад айбир дерригача доакъошка советско-американски отношенеш тоаллараи доттагIал чIоагIдараи тIехьа, цо массаза а машар хиларгеи шаккхе а мехкий халкъаш тоалуш дегIадахаргеи дигар ловш.

Цул тIехьагIа У. Саймона Iойийшар США президента Дж. Форда послани.

Л. И. Брежневен У. Саймонен къамаьлашка чIоагIа уйла тIайхийта ла а дийгIар тIоараш детташ тIа а йицар.

ДоттагIал долаш ха яьккхар шун тIа.

(ТАСС).

ЦIЕЙ СИЙНА

Къахьегама толамашца жоп лу Октябрьски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша КПСС ЦК партега, советски халкъага дьча Кхайкарала.

Бурув тохара ийс бетта план хьалха кхоачашъяьй цу коллективо. Октябра цIейна хетаяьча вахте а этта керда боккха толам баьккхаб бурув деттараша: итт бетта план 10 октябре, ханал 20 ди хьалха, кхоачашъяьй цар. Бурув геттара сиха, планагIа лийрхIачул 12 процент сихагIа тох, къахьегама овсарле планагIа лийрхIачул 11 процент лакхагIа я.

Управлене итт бригадо ханал хьалха кхоачашъяьй ийс бетта план. Пятилетка пхелагIча шера чотах къахьегаш я пхи бригада.

Уж толамаш доахаш хьалха латтачарех я коммунисташа Коробова, Веригорина, Селезнева кулгалдеш йола коллективаш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ТЕШАМЕ ЛАРД ЙОЛЛАШ

ИйслагIча пятилетка тIехьарча шера чуэцаргболча хьувкъама лаьрхIа планагIа 3050 гектара тIа гурахьа юв культураш дIае езаш ба укх шера тха колхоза механизатораш. ХIана шерра доаржадаь дIахьош да ялат дIадера балхаш. Зехьа ха йоа ца яра гурахьа юв культураш дIаера балхаш комплексагIа ду. Лаьтта оахача агрегаташта тIехьа, галаш йохаеш дисковани еш трактораш лел, уж чаккхьаьлча минеральни удобрени тосе тIехьа макха а боаккхаш, цул тIехьагIа сеялкашца агрегаташ арайоал кхай тIа. ХIаьта гурахьа юв культураш дIаювш ийс агрегат я колхозе болх беш, цафех кхаьнне дийнахьеи буси болх бу. Иштта дийнахьеи буси болх бу лаьтта оахаш, хIаьта из дисковани яь, удобренеш тайса, макха баьккха кийчдеш къахьегача цхьаболча механизатораша а.

Шин бригаде дIадуваш да гурахьа дув ялат. Ялат хIанзле 1740 гектар совгIа долча кхай тIа дIадийна даьннад. КIа — 1540 гектара тIа, хIаьта мукх — 200 гектара тIа дIабийнаб.

Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб гурахьа юв культураш дIаера болх А. Ш. Даудова кулгалдеча шоллагIча бригаде.

Лаьтта оахаш гусеничи кхоъи чархаштIа лела низ бола «Кировец» марках йола цаIи — йиъ трактор я. «Кировцо» дийнахьеи буси бу болх. Дискашца лаьтта цамцадоаккхаш цхиъ гусеничи трактор я. Минеральни удобренешца лаьтта хьаьидеш низ кхо ца беш болх бу тракториста Наврузов Меллибе. Иштта дика къахьег макха боаккхаш цул тIехьа лелача трактористо Амамбаев Енале. Лаьтта цамцадоаккхаш дика болх бу вежараша Агаспаровгlар Явгайтареи Шарауддинеи.

Гурахьа юв культураш дIаювш тIехьабоагIараш шоай бехкагIа болх боацаш бусаргбоацаш шоашта ховр. могар лу лаьтта кийчдеш боахкача кхыча трактористаша а.

Механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ва Диков Михаил. ХIанзле 351 гектара тIа гурахьа юв культураш дIайийнай цо.

Дика къахьег яхье шоллагIча моттиге волча цIи хезача хьажкIаш лелаеча звено звеньевойе Тангатаров Эспалая. Ше кхеяь хьажкIаш цу а ена хIанз ялат дIадувш ва из. ХIаьта хьажкIаш хIара гектара тIара 54 центнер чу а эцаш 109 гектара тIара 510 тонн чуера цо. Из боккха толам ба. Иштта толамаш доахаш къахьег ялат дIадувча а. Цхьа ди дIадахийтац Эспалая шин балха норма 130—135 процент кхоачаш ца еш.

Царел дукха тIехьа ца вусаш болх бу механизатора Соловатов Кураше а.

ЙоагIа йоакхо яьй гурахьа юв культураш дIаювш боахкача механизаторий балхацара моральни материальни безам совбаккхара. Иштта, ялат дIадуваш яхье хьалхара моттиг яьккхача механизатора карара кара тела цIе вымпел, ахчан преми лу. Ахчан премешца яхье хьалхара моттиг яьккхаращца цхьана, шоай балха нормаш тIеххкоачашьераш а белгалбоах. Иштта, ялх дийнахьа балха норма 125 процент совгIа кхоачашъяьчоа — 5 сом, 150 процент совгIа кхоачашъяьчоа 10 сом ахчан преми лу. Гурахьа юв культураш дIайийна яьнначул тIехьагIа яхье хьалхара моттиг яьккхачоа — 50 сом, шоллагIъяр — 40 сом, кхоалагIъяр — 35 сом лургда. Цу гIулакхаша чIоагIа айяьй механизаторий къахьегама овсарле.

ХIанзле массехказа ахчан премешца белгалбаьхаб Диков Михаил, Тангаторов Эспалай, Соловатов Кураши, кхыбараш.

Иштта, ерриrа шоай уйла хургболча хьувкъама тешаме лара йоллара тIаерзаяь къахьегаш ба гурахьа юв культураш дIаювш боахка механизатораш. Шеко яц хIанз дIаювш йола культураш цар дикагIйолча агротехнически хапа дIаювргхиларах.

К. КОРКИНА,
Шелковской района «Красный пахарь» колхоза керттера агроном.

Республика кхашка

КХАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

Надтеречни района комсаш лелаеча «Верхне-Наурский» совхоза къахьегамхошта дика гIулакхаш карагIдьинад пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера социалистически декхараш кхоачашдеча.

Укх шера халкъа боахама планагIа паччахьалкхенга 1800 тонн ялат дохка дезача Даьхен амбарашка 1870 тонн чуттесад.

Ка бола ялат чуэцаш а 1974 шера шоллагIа хьувкъам чубахьаш а дика болх баьб дукхача шерашка хьалха латташ хьабоагIача механизатораша коммунисташа Хадиев Янута, Саиев Мусас, парте боацача Дажикаев Мовлде, Альсултанов ХIарона, кхыбараша.

Цар хьинаре къахьегарах 12 балха дийнахьа ялат чуийца даьлар.

Дика вIаштIехьдаьккхад совхозе комсаш чуэцилга а. ХIанзле переработка еча пункте 1180 тонн комсаш дIакхачийтай, план 1140 тонн йолча. Укх шера планал совгIа 100 тонн комсаш дIаяла денна дош кхоачашде гарга ба совхоза комсаш лелаераш.

С. ТАЙМАСХАНОВ,
«Верхне-Наурский» совхоза директор.

И. ЮСУПОВ,
совхоза парткома секретарь.

ИйслагIча пятилетка укх дийлагIча, къоастамбеча шера хьинаре къахьийга дика хьажкIий хьувкъам кхебаьб Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза Ленинои, Къахьегама Цlеча Байракхен ордений кавалера, цIи хезача хьажкIаш лелаеча Исраилова Халипата. 130 гектара тIа хьажкIаш кхейир цо укх шера. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 45 центнер фу хьаьнга хьажкIаш чуера.

Ше хаача хьувкъама хьажкIаш чу а ена гурахьа йийна культураш чуийцача тIехьагIа дIайийна хьажкIаш силоса хьарцIа хьиякаш а хIанз Халипат.

СУРТА ТIА: Исраилова Халипат.
В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

СОМ ХЬИЙКЪАБ

Наурски плодопитомнически совхоз специализировании боахам ба. Керттерча даькъе республика колхозаштеи совхозаштеи сомий гаьнаш кхею цу совхозо.

Конторе чуводача массанена бIаргагуччa хьалтеха йоаха телеграммаш. Царех цхьанне тIа яздаьд:

«Наурски совхоза директорга и. Зверьковайга. Сомаш бахара шера план кхоачашъярца совхоза коллектив даькъал ювц. Социалистически декхараш кхоачашдара толам баккха кайяла». Цу тайпара телеграмма яйтай КПСС Наурски райкомои плодопитомнически совхозий республикански трестои.

Совхоза керттерча агронома Агаев Виктор Исаевича йоах:

— Дика аьттув болаш ха эттай тхона. Сабелгало яьлча денз садовлица къахьегаш ба сом чуэцараш.

ВорхIлагIа октябрь тIаккхоачаш планагIа 500 тонни социалистически декхарех 666 тонни йолча 1,5 эзар тонн сом чуийцаб. Паччахьалкхенга 1200 тонн ехкай. Вай мехка кхыча районашка 500 тонн дIаяхьийтай. ТIехьагIа кхоачача сомех кхы а 200 тонн чуэцаргба совхозе. ХIаьта беррига 1700 тонн хургба — из кхаь планал дукхагIа ба.

ЦIаккха ца хиина хьувкъам ба на. Ше-ше хьахиина хIама дац из. Iилман хьалха латтача практикаи карагIдувла дика гIулакхаш юкъехувлаш тIатеIIа къахьегарах карагIдаьннад из М. А. Павловас кулгалдеча звенона.

Соахка гурахьа оахам дале фосфорнии калийнии удобренеш тайсар. Сомий гаьний гонахьенаш аьхко а аьхка чудолийташ хий диллар.

БIаьстан юкъе сомий гаьнашта юкъерча йовкъашта азотии удобренеш торсаш обработка йир.

Хьийгача кьих хьахинвар дог гIоздоаккхаш да. Беррига сомаш кIаьдарч доацаш цIена, дика ба. ДIабахьийта сомаш стандартни болаш дIайийбаьб.

Укх шера сом летаб ах карликови сортах йолча гаьнаш тIа. «Джонатан», «Вагнер призовое» яхача сортах йола гаьнаш ягIача хIара гектара тIара 40 тонн сом чуийцаб.

Совхозеи плодопитомнически трестеи специалисташа яхачох укх шера деиз уж тайпа сом яхебергба.

Хьинаре къахьийгад укх шера А. К. Аянова кулгалдеча бригада коллективо. Прививка яь саженцаш дика дIа а лета дегIаенай. Укх шера 150 эзар Iажий, кхорий, айва, хьачий, кхы а дукххача сомий саженцаш йохкаргья совхозо.

Совхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша деррига низаш тIадахийтад тIехьакхача сомн комсаши ца йойташ чуэцара.

П. НОВАКОВ,
агроном.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ИЗ МАССАНЕНА ХА ДЕЗА

ДIададахача шера санна екъа латт укх шерара гуйре а. Цудухьа соахка хиина кхоачамбоацараш кхы ийс ца далийта хьажа беза юртбоалама специалисташ. Лаьтта кийчдара къаьстта теркам тIабахийта беза. Цхьадолча боахамашка аьхачул тIехьагIа лерттIа дисковани а ца еш, макха а ца боаккхаш дIаде доладу фу. Из бахьан долаш кхай тIа докъаденнача лаьтта дукха йоккхий галаш юс. Цар новкъарло ю фу нийсеи дикеи дIадера. Из тайпа кхоачамбоацараш дукха нийсдолийт Шалински, Малгобекски, Сунженски районашкарча цхьадолча боахамашка. ХIаьта фу 8—9 сантиметрал тIехийгагIа доацаш дIаде деза. Иштта дIайийна культураш низ болаш тIа а яргьа, хIаьта боарамагIа тIоадал ца хиларах дукха хало а хьегаргьяц.

Декъача лаьтта тIехийга дIадийна фу шин ханнахьа тIадалац, зIирг хецац. Иштта дIадийна фу кастагIа вардол.

ДIадийнача фуна лазараш ца кхетийтара, са доахкача хIамашка царна зе ца дайтара хIанз чIоагIа лоархIаме да фуна ядохимикаташца обработка яр. Халахете а цхьадолча боахамашка йоагIа йоакхо яц цу гIулакха.

Иштта, Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозе гурахьа ювча культурай дIаде доладаь фу ядохимикаташца обработка яиза да. Цу тайпара кхоачамбоацар нийсдалийтал Шелковской района «Красный пахарь» колхозе, «Грозненский шурий» совхозе.

Фу дIаделехьа хIара тонна шиница килограмм гранозаш яха препарат тохаш кийчде деза. Пайдаш ца гранозаи тIехьахьа гIолла тIа а хьерпаш из фуца белащца дIаэдар. ТIоадал а кхетийташ къаьсттача метташ тIа гранозанаца обработка е еза фуна.

Дукха са доалла хIамаш я гурахьа дийнача ялата зе деш. Доккха зе лу ялата жужелица яхача са доаллача хIамо. Уж къаьстта дукха хул цхьатарра шин кхаь шера гурахьа дув ялат дIадувча кхашка.

Гурахьа юв культураш дIаюв кхаш хан-ханнахьа ца хувцар бахьан долаш ялата жужелица яха са доалла хIамаш къаьстта дукха Iайнай Надтеречни района «Озерный», «Знаменский», «Надтеречный», «Минеральный». Грозненски района «Грозненский шурий», «Шурий № 1», «Загорский» совхозий, Ленина цIерагIча колхоза кхашка.

Цу тайпара са доалла хIамаш ца хилийтара къаьстта лоархIаме да гурахьа культураш дIаюв кхаш хIара шера хувцар. Из де торо йоацача гурахьа юв культураш дIае кийчду лаьтта мамогга кIоаргагIа аха деза, тIехьагIа 2—3 культиваци а еш.

Ялата жужелица чIоагIа еб чуэцача хана лаьтта Iолийга кIипа е маькха фийгаш тIададаенача кхашка. Цу тайпара моттигаш каст-каста нийслу «Ингушский» совхоза, кхыча боахамий кхашка.

Ялата жужелицаца химикатий новкъосталца къовсам лоаттабеш геттара пайдане да тIадала доладеннача ялата гурахьа хIара гектара тIа 25—30 килограмм кхоачийташ гексахлорана 12 процентни дуст тохар. Из ишта хилар къаьгга хьахийккхад Шелковской района «Червленский» колхоза опыто.

Цу тайпарча са доаллача хIамашца къовсам лоаттабеш боккха пайда лу уж ебача моттигашта хIара гектара тIа 1,2 килограмм кхоачийташ технически хлорофос, гектара тIа 1,5 килограмм кхоачийташ вофатоса порошек тохар. Уж препараташ лаьтта тIа делача агрегаташца тохаш, царех хIараяр 100 килограмм хи чу зе еза, хIаьта самолетаца тохача хана — 50 килограмм хи чу.

Лакхе йийца еррига мероприятеш лерттIа кхоачашъяр — дикача хьувкъама тешаме лард я.

М. УРМАНЧИЕВ,
баьцовгIаш лоараяра республикански станце начальник, РСФСР заслуженни агроном.

СОЦИАЛИЗМ: ТЕОРИИ ПРАКТИКЕИ

ХIАНЗАРЧА ЭТАПЕ СССР-е КЪАМИЙ ЮКЪМОТТИГ ДЕГIАЯР

Дуккха къамаш даха Советски паччахьалкхе дегIанра хIанзара этап белгалйоал, цхьан оагIорахьара, хIара къам тоадаларца, шоллагIча оагIорахьара — тIа-тIа дукхагIа уж шоайла гаргаяхарца. Цу процессий объективни лард — бокъонца хинна яьнна социализм дIахо чIоагIъялар, наьха керда исторически общность а хинна дIаэттача советски халкъа цхьоагIо чIоагIъялар.

Социалистически обществана итташ шерашка кулгалдаьча Коммунистически парте йоккха опыт Iоаяьй къамаш паргIатта дегIаахара, доккхий а кагий а халкъаш тIа-тIа дукхагIа шоайла гаргакхувлара процессашта Iилман ларде тIа доал дара. КПСС опыто дог тешадеш хьахьекхад, социализма хьалашка паргIатта къамаш дегIаахаро новкъарле еш ца хиларал совгIа, халкъаш шоайла гаргадахара лард из хилар а. Цу цхьан ханна, къамаш паргIатта дегIаахара ларда тIа мара хила йиш йолаш яц из процесс. Из е чаккхъаккха гIерта а, е искусственно юхасецае а езаш яц, цхьабакъда геттара дика гуш да, къамаш шоайла гаргадахара процесс кIоаргга Iомаяри йовзари, царна Iилман ларда тIа доал дар—иштта я парте политика.

ДегIаенача социализма хьалашка къамий юкъмоттига маIан белгалдоал цхьадолча кердача хIамашца.

Цкъа-дале, дегIаенача социализма совленаш Iилма-технически революцена карагIдувлачка рашца цхьана тарьярца къамий къамий юкъмоттиген прогресса лоархIам тIа-тIа дукхагIа лакхбар.

ШоллагIа-дале, общественни вахара ерригача оагIошта интернационализаци яра лоархIам лакхбалар.

КхоалагIа-дале, наьха керда исторически общность а хинна дIаэтта советски халкъ чIоагIдарен дегIадоаладарен процессаш дIахо кIоаргъяр, къамийи народностийи юкъара оагIош хьаяр.

ДиаллагIа-дале, къамий юкъмоттиг дегIаахара субъективни факторий лоархIам, дIаяхача ханаца нийсбича, цхьадолча даькъе лакхбар.

Къамий юкъмоттиг дегIаахара социально - экономически лардаш хьалхагIе а кийчъяьй социалистически общественни юкъмоттиг коммунистически чунга яларо; коммунизма материально - технически база хьаеча СССР халкъаша шерагIа цхьана дакъа лацаро; из хьалъеча юкъе царех хIаране бIарччача цхьан халкъбоахама комплекса бIарччеи дIакъаста йиш йоацеи дакъа а хинна дIаэтта республикай экономика дIахо айяра ларда тIа лоаца дакъа доккхагIа хиларо.

Къамий юкъмоттиг дегIаяра воздействи еш йола керттера средство — экономически рычагаш. Царна юкъе къаьстта лоархIаме да производительни низаш дIанийсдара, производства эффективность лакхъяра йоакхо ярца цхьана иштта къахьегамхой материальни хьалторо а тIа-тIа дукхагIа лакхъяра дехкараш а кхоачашдергдолаш, къаман доход дIа-юха екъара чакхдоаха гIулакхаш.

Къамаш тоадаларен шоайла гаргадахарен процессашта кулгаллара Коммунистически парте чакхдоахача гIулакхий лоархIамегIарча лостамех цаI — союзни къамийн паччахьалкхел эргадоахаш тоадар, Советски Iаьдала ерригача центральни моттигерчен органий болх тоабар.

КПСС XXIV съезда решенешка из хьахьекхад дуккха къамаш даха Советски паччахьалкхе дегIаккхувлара лоархIамегIарча башхалонех цхьанне — демократически централизма еча терконца. Парте боккха лоархIам бу цун гIулакхий механизм экономически политически вахаре эргадоахаш тоадара, цу тIа а из эргайоахаш тоэлга къамий юкъмоттигаца юкъарчал доацаш бувзам болаш лоархI.

ДегIаеначен цу тIа а дуккха къамаш дахача боккхача мехка хьалашка котъяьниачен социалистически обществе централизм чакхъяхар — хиланза даргдоаца объективни хIама. В. И. Ленина белгалдаьхад, централизмо къахьегам кхобеш хилар, «берригача мехкарча йоккхача производствана дукхагIа централизаци елга коммунизмо дIадехаши лерхIаши хилар» (ПСС, т. 36, оагI. 392). Централизм чакх а йоахаш, парте кийчъю дерригача къамийн народностийн вахара овлангара хьашташ кхоачашделга лерхIаш йола еррига паччахьалкхен юкъара политика.

Централизм чакхйоаккхалургьяц лерраагIеи эггара шерагIча тайпарен лелаеш йола демократизм ца хилча. ССР Союз хьаярен яхарен демократизм хIара къам, народность ше чухьара дегIаахара декхараш кхоачашдара, берригача мехка цаIаш дола декхараш кхоачашдара формаши методаши харжара гIулакха бокъонца шиъ лоIаме хилара маIан долаш я. Централизмо демократизмана доазув уттадеш ца хиларал совгIа, цо кхы тIа а лерхI, В. Ленина яьхача тайпара, «...моттигера башхалонаш меттел, моттигера почин а, моттигера инициатива йиззаи цхьаккха духьале йоацаши дегIакхувла, юкъарча лерхIачунга дахара наькъаш, приемаш, средстваш бе-бе хила тарлуш хилар» (ПСС, т. 36, оагI. 152).

Коммунистически парте цIаккха лаьгI ца йолийташ уйла тIайохийт союзни Советски паччахьалкхе санна, иштта шийна чухь вIашагIкхийттача доккхийча а кагийча а халкъий Советски паччахьалкхел а, хIаьта иштта интернациональнии къамийи хьашташ гармоничецки цхьана тардара политически механизм а хадданза эргайоахаш тоаяра. Цу ларда тIа къоастаду керттера ши декхар: советски общества идейно - политически цхьоагIо чIоагIъелга а вай мехка дахача къамийи народностийи шоай лоIамера паччахьалкхен союз чIоагIъелга а.

Коммунизма материально-технически база хьае езаш хиларо а хIаьта иштта Iилма-технически революцех хьахиннараша къамий вахара тIа-тIа дукхагIа еча воздействе а дIадех массе къамах болча къахьегамхой социально - политически хьинар айделга, цар сакхетам лакхбелга.

Долче, къахьегамхошта социалистически интернационализмаи советски патриотизмаи уйланца кхетам чIоагIагIа балара декхар — из алхха парте массазара низ бола лозунгаш хинна ца Iеш, «дийнача вахара» хиланза даргдоацар а да. ХIаьта цу «дийнача вахаре» вайна, халахете а, цкъаза цхьацадола националистически хьисапера хIамаш а нийслу.

Ховш мадарра, советски бакъдараштa юкъе яц национализми шовинизми юкъехьекхара йола социальни лард, яц уж юкъехкухьаргйола классаш а кхы тайпа наьха группаш а. Уж дешаш юкъедоахар аьнна хIанз дац цун маIан революци ялалехьарча Россе хиннача а хIанз капиталистически мехкашка долаш долча а тайпара СССР-е къамашта, народносташта юкъе моастагIал, гоамал хилар. Керттерча даькъе национализм лоархI вай къаман сонтал е къаман доккхалаш, къамашна шин доазонел дIахордар ца гор е къаман эгоизм. ХIаьта гучадувлар а юкъ-юкъе, къамашкахьареи народносташкахьареи, классашкахьара а социальни группашкахьара а ца хулаш, къаьст-къаьстача нахагахьара е тIех хилча а наьха йоккхий йоацача группашкахьара хул цу хIамай.

Коммунистически парте Iалзьмате боккха болх чакхбоах интернациональнии патриотически кхетам балара. «Советски Социалистически Республикай Союза шовзткъе итт шу дизара хьакъехьарча» Л. И. Брежнева доклада тIа массе оагIорахьара хьадийллад социалистически интернационализма маIани советски патриотизмацара цун айхха бувзами, хьахьекхад хIанз а цкъаза нийслуш долча националистически гIулакхий бахьанаш. «Ленина белгалбаьча новкъа гIолла мохк дIахо дегIаккхувлара дешаш къеста а деш, — йоах доклада тIа, — парте боккха лоархIам бу Советски Союза берригача гражданашта интернационализмаи советски патриотизмаи уйланца даим, хадданза, кIоаргга кхетам балара гIулакха. Уж ши дош, вай кхетадечара, айхха вIашагIдоаллаш дола бIарчча цхьа хIама да».

Дерригача вай советски бакъдарашка гIолла луш ба интернационалистически патриотически кхетам. Из бакъду эггара хьалха къамийи народностийи дерригача экономически вахара цхьоагIонпев из вIашагIкъоастаде йиш йоацаш хиларцеи, коммунизма материально - технически база цхьана хьалъеча СССР халкъаша цхьана леладеча гIулакхий вIаши деча новкъосталеи формаш дукххача тайпара хиларца. Белгала аьлча, республикай, краяй, областий, городий а юртий а, промышленни предприятеийи колхозийи социалистически яхьа боккха лоархIам а беш, Коммунистически парте цу хана лерхIар общественни производства продукци алсамъяккхар хинна ца Iеш, къахьегамхошта интернациональни кхетам лулга а да.

Уж декхараш кхоачашдара парте чакхдоаха гIулакхаш — коммунистически общество хьалъяра ленински программа кхоачашъеча дукххача къамех латтача советски халкъо керда толамаш дахара йолча лоархIамегIарча факторех цаI.

Михаил КУЛИЧЕНКО,
исторически Iилмай доктор.
(АПН).

Дика хоамаш

«Красный молот» заводе «Машиностроитель» газета редакце вIашагIъеллай литературни группа. Цун хьалхарча заседане дакъа лаьцад писателаша А. Бокoвеи Ш. Арсанукаевеи, поэта Н. Минтяка.

Писателаша, заводчанашта дийцар шоай балха опытах, творчески планех.

Писателашта шоай произведенеш йовзийтар заводской литератораша В. Крупина, Н. Кулакова, А. Захарова, В. Кузьмина. Производстве хьалхалаттачарех дувцараши очеркаши яздоре бакъахьа дар, аьлар писателаша.

* * *

ХIара шера туристически базашка, салаIара цIеношка салоI «Красный молот» завода къахьегаме хьалхалаттараша.

Грозненски, «Шийла хий», «Донецкий», «Нальчик» яхача салаIара цIеношка салоIаш хиннав 150 совгIа саг. Царех ба электросварщикаш Павлов, Лаврушко, мастер Иодис, воккхагIвола мастер Зевилов, стерженщик Зубайраев, токарь Филатов, кузнец Нанпев, иштта кхыбараш.

Укх ах шера завода хьалхалаттарех 250 совгIа саг салоIаш хиннав мехка здравницашка.

С. ВОРОНИН.

ГДАНЬСК: СССР-а ЛАЬРХIА КЕМАШ

Гданьскерча кемаш дераша хьадаьча «Николай Коперника» тIа советски байракх урагIъяхийтай. Лоаллахарча доакашка лакхха хьалъэтта латт Советски Союза лаьрхIача цхьача кемай болата Iалаьматаш. Уж — «Зиновий Соловьев» «Константин Петровский».

— Диъ бIаь совгIа кема (Владимир Ильич Ленина цIерагIча тха верфо хьадаьча кемаех кховзткъе итт процент) СССР заказагIа даь да, — яхаш дувц Леон Соболевске, производства керда методаш юкъекхахьара лешашта волча специалиста. — ХIанз масса лела шовзткъе пхиъ транспорт е аьнна денна советски заказ кхоачашдеш да тхо. Сихбенна лел декъа мухьаш кхухьа «Ро-ро» яхачун тайпара Iалаьмате доккха кема хьадара болх. Крана новкъостал доацаш доттагIи доассадеши да из: вельсаш тIа гIолла тетташ тIа а доах, Iо а доах мухьаш. Цу тайппара ловцлу сепа латташ йоаккха ха, хIаьта цунах юххера а йоккха экономически гIойле йоал. Ши бутт хьалхагIа Познаньски ярмарке кулгаш яздаьд контракта. ХьатIахулча шера хьалхарча квартале заказчика дIалургда оаха декъа мухьаш кхухьа кема.

В. И. Ленина цIерагIйола гданьски судоверфь — социалистически Польшо кхеллар. 1948 шера цун стапелаш тIара Iодаьннад Польша кемаш дара исторе чухь эггара хьалхара «Солдек» яха форда кема. Цул тIехьагIа цхьа шу даьннача гIолла верфо СССР-а хьадир «Первомайск» яха эггара хьалхара кема. Цу хана денз советски кемаш дерашен морякашцен цхьоагIо а йолаш къахьег коллективо — 17 эзар болхлоша, инженераша, техникаша.

— Доккхал деши гIаддахан кхоачашду оаха СССР заказаш, — аьлар сога Леон Соболевске. — Масала, алхха цхьан рейсагIа 10 эзар тонн чкъаьрий дахьаш чкъаьрий лувца базаш е дунен тIа кемаш деча моттигашка кердадар — порташта овлангара денз реконструкци ца йича лелалургйоаца «Ро-ро» яха сери санна дола Iалаьматаш Советски Союз санна йолча сийлахь-йоккхача форда держава экономикан торонийн мара низ кхоачаргболаш дац.

Б. БАННОВ,
АПН соб. корр.

Гданьск.

Италера гуйре

Аьхки эггара чIоагIагIа отпускаш йолаеннача хана дикка лаьгIъенна хинна Итале вахара машин шорттига йоалалуш йоагIа. Цхьабакъда бирже болх беча телетайпий таташта юкъера хьахоз кхерабеннарий оазаш: шийца фу дахьардхьогI, гуйрано?

ЦIаьхха яьржаяц кризис. Из юхакъовла йиш йоацаш хилар тIа-тIа чIоагIагIа холора, хIана аьлча экономика лертIаяккхара чакхдоахача гIулакхех пайда баьннабац е бала, йиш а яцар уж корта боацаши цхьа оагIув мара йоацаши хилар бахьан долаш. Стагнаци, инфляци, моттигерча пресса тIа юкъ - юкъе гучалелха кхыйола шоай тайпара терминаш мугIарерча итальянцашта бала качболлаш я. Маьхаш тIадетталора массайолча хIамашта: дулха а книжкашта а, маьккаи электричестванеи. Шийтта бетта бараьтта процент тIакхийтта маьхаш, дIахо IотIадетталуш а латт. Платежни баланса дефицит дIадахача шераца хийсийча диазза хIана синаац аьнна афенкай июне. Экономисташа цхьанне санна массане а йоах: укх гарггагIарча хана болх боацаш бусаргба кхы а эзараши эзараши итальянцаш. Хьабе болх боацараш мел хургба яха хаттар юкъедаьлча мара бе-бе хилац хетараш: ах миллион, миллион?

Мадарра аьлча дерригача капиталистически дунена Iахколаеннача Iалаьмате йоккхача морха юкъера унзаре ди къувкъ Италена тIа. Берригаш а кьеча хьал тIа хилар кIезига сатем ба. Кхоачамбоацар хинна а дац е да а дац тахан къаьстта ира хьаувтта, Италена керда йоаца проблемаш къоастаяра «палан» тIехь «формулаш» гIеи. Царех дукха дуац, уж йоацих, сов дараш мича хьоргдар-хьогI яхаш, иштта а вешта а дIа-хьа кIалтIайоах уж, цхьабакъда из лаьдар аьнна гIулакхаш дикагIо лелац.

«ПаргIатача капиталистически рынкага гIолларча шийн партнерацна цхьана Италичунйккхача кIоата чура арабовла моттиг лохаш ба буржуазни политикаши экономисташи, министраш а эксперташ а. Цхьабакъда политически хьалкъала низо йиш хилийтац царга «шийлача тIема» хана дела хьахиина хьайоагIача рефлексай доазонел арабовла. Кризис тIаэттачул тIехьагIа къоастаюлургьяц Италена хьалхашка этта проблемаш массаза а санна министерски портфелаш кегаяьяр аьнна.

Кхоанарча денах лаьца яьча политически дискуссе, керда правительственни декреташ дукха ха йоацаш парламенте дувцаро хьадда хьахьокх, мехка бокъонца долча хьашташка хьежжа йолча решенешта хьалхара бехктокхам шийна дIатIаэца могаргдолаш бола политически низ Итале хилар. Из Итальянски коммунистически парти. Цу тайпара уйла йолаш ба кхиметтел христианско-демократически парте дукха викалаш а. Селхан а тIехьа «кхераме» лоархIаш хинна мехкара вахар лертIалаккхара ИКП-аца бартадахарах йолча уйлашна тIаберзарал совгIа, цар шоай заявленешкеи интервьюшкеи тIа-тIа дукхагIа дувц коммунисташ юкъе а болаш керда левоцентристски правительство вIашагIйоллара хьакъехьа.

В. ТРУНОВ,
АПН. соб. корр.
Рим.

Шекара кризис

«Дохкаш шекар дац» хьалдийтта цу тайпара хоамаш бIаргаго йиш я английски тикашка. Дефицитни продукт а хинна дIаэттад шекар. Цхьа сахьат доадаь Iац цIен-иоаной из лохаш «Цунах пайда а вцаш, — язду «Санди таймс» яхача газето, — спекулянташа маьхаш IотIадетт».

Шекар ца тоъар керттерча даькъе мохк Юкъарча рынкана юкъебахарах даьйоах англичанаша. Из бахьан долаш къамий Содружества мехкашкара дарегIча маьхах кхухьаш хинна шекар кIезиг а даь, Малхбузен Европера кхы тайпа шекар тIакхахьанза ца йоалаш я Англи.

Шекар хьадара Англена хаьдда боарам оттабаьб Юкъарча рынко дIадехарашка хьежжа, хIаьта цул совгIа хьа мел даь шекар доазол дехьа дIакххаьйита дезаш да. Иштта укх шера а цу продукта 60 эзар тонн доазол дехьа дIаьхьийтанза ца йоалаш хургья Англи.

М. ОЗЕРОВ,
ТАСС корреспондент.
Лондон.

САГОТОНИЙН ДЕГАОНДАЛОНИЙН БIАЬСТИ

Аргентине бIаьсти яьнай. Гаьнаш тIа чIонакаш ийттIай, сийрда эизаш хьахиннад Буэнос-Айреса улицашка. Укх деношка маьлхо ший доппо бесса зIанараш мехкаю столица шерача проспекташ тIа, цIеной кораша дуккха эзараш сийрда кIаьдаш ловза а доахаш. Цхьабакъда дукхагIболча аргентинцаша теркал ца деш дисар укх шера бIаьсти ялар. Сов чоалхане да ше дегIаакара даькъе эггара халагIа йолча ханех паI йоаккхаш боаллача мехкара хьал.

Шеко йоацаш Аргентинен доазол дехьен чIоагIа влияни йолаш хинна президент Хуан Доминго Перон валаро кулгаш дастар шу хьалхагIа мехка дIайолаенна эргалоний процесс дIахо ца яхийта гIертача низий. Политика хувцийтар духьа президента Мария Эстела Мартинес де Перона правительствана низ тIабахьа гIертар реакционераш. Шантаж, экономически саботаж, диверсеш, демагогически кхайкамаш дар, патриоташ боабао — цу тайпарча гIулакхашка баьнаб уж шоаш лерхIар кхоачашдар духьа.

«Нуэстра палабра» яхача газето белгалдоаккхачох шоай гIулакхаш США империализманеи пун гIончийн — лаьтта кара долча олигархен йоккхийча монополейн аьттув болча оагIорахьа леладу аьттехьарча низаша. Реакци къаьстта дорхьенна тIаьржай правительства ший лоIамеча арахьарча политикана. белгала аьлча, из корзагIъяьккхай Советски Союзацара, Кубайцара, кхыча социалистически мехкашцара торговли шеръяларо.

Август бетта юккъе цхьадолча даькъе хийцай Аргентинера министрий кабинет. Аьттехьара низаш тIагIортарах шоай гIулакхаш тIара дIабаьхаб чурча гIулакхий, оборона, культура, просвещене министраш. Цу хьакъехьа ше хоам беш «Майория» яхача даим правительствана духьалара материалаш кепаетташ хиннача газето эхь ца хеташ яздора, министрий группа хIанз отставке яхар — из «хьалхара этап» мара яц» яхаш. Белгала, аьттехьарча кепайоазон тIа шерра кампани дIайолаенна СССР-ей кхыча социалистически мехкашкеи ена хиннача а цига массех вIаши гIойле йолаш йола торговли соглашени яьча а экономически делегацена. керте лаьттача экономика министра Хосе Хельбарда духьала. Хельбард «ший лоIамагIа» отставке ваха дага ца хиларах дог тийшачул тIехьагIа кIийле а яь из ве гIертаб реакционераш. Герз а долаш духьала баьннача бандиташа дов даьд министр чуваIгIача машина. Ираза висав Хосе Хельбард ца вувш. Дов даьча моттиге дIакхача массехк квартал дехьагIа машина чура Iоваьнна хиннав из.

Террор тIа-тIа дукхагIа лелае баьннаб аьттехьарбараш. ТIом латтача моттигера ухача хоамаша санна къоарздаьд мехка тайп-тайпарча районашка патриоташ боабарахи бомбаш лелхарахи деча хоамашта керте латта газета йоазош.

Аргентина Компарте дIахойт, аьттехьара низаш, террор а лелаеш, паччахьалкхен переворот яра аьттув бола хьал мехка оттаде гIерташ хилар. Событеш цIенхашта хилара болхлой классей дерригача халкъеи уйла тIаерзайир Компарте, къаманна йизза кортамукъале яккха гIертача аргентински халкъа низ бохабе гIертача империализман реакцен маневраш юкъагIъяхар духьа низаш кхотадара тIахьийхар цо.

1973 шера хиннача президентски эргалоний программа дIахо а лерригIа чакхъяха дага да вай, аьнна хьакхайкадир мехка президента Мария Эстел Мартинес де Перона столицера дуккха эзараш къахьегамхой гулбеннача митинге. Аргентина правительства хIанз декрет арадаьккхад кхо телевизионни канал паччахьалкхенна дIакара ялара хьакъехьа. Соцам баьб мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи дIаюха екъарен йохкарен ерригача сета национализаци яреи из паччахьалкхен компанега дIаяларен хьакъехьа, хIаьта из бокхкача лоархIаме гIулакх а да. Аргентинера дIаухийтача нийса ахаш хIана яц аьнна йолча мехкдаьтта продукташта тIахьожам лоаттабеш хиннай кхыча мехкий, керттерча даькъе, американски компанеш. Аргентинанен Советски Союзаи юкъера юкъмоттиг дегIайоалаяра юкъе лоархIаме дакъа лаьцар хилар форда даькъе цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа яьча соглашенешта Буэнос-Айресе кулгаш яздарах. Аргентина кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Альберто Хуан Виньеса хьакхайкадаьча тайпара, вIаши гIойле йолча тайпара цхьана леладу доттагIала гIулакхаш шерден чIоагIдеи ловш шаккхе оагIув хилара кхы цхьаькха а цхьа тешал да из соглашени.

Дукха а дукхагIа болча аргентинцаша хьал а лоац, къоабал а ю мехка дIайолаенна эргалоний процесс, из лоарзагIа ца йоаккхийташ лорае кийча ба уж. Цунна тешал ду мехка политически профсоюзний деятелаша, массови общественни организацей викалаша еча дуккхача заявленеша.

Аргентине баха нах сатем байна накъаболх укх шерарча бIаьстенна. МоастагI а тхьайса аллац. Дорхвенна керда низ тIалалла кийчлуш ва из. ХIанз эттача хьалашка цIаккха а ца хиннача тайпара лоархIаме я болхлой, ахархой — дерригача халкъа, дерригача прогрессивни низий цхьоагIо. Кхотаденна чакхдоахача гIулакхех тийша да хоржамашка миллионаш болча аргентинцаша хьаллаьца эргалоний программа чакхйоаккхача толам балга.

О. КОЛЕСНИКОВ.
(ТАСС).

ДЫНА ЗУЛАМЕЧА ХЬЕХАМЕХ ЛОРАДЕ БЕРАШ

Кагирхошта атеистически кхетам балара гIулакхга хоадамболлаш дола дакъа кхоач школага. Бераштa атеизма уйланца кхетам лулга бокъонца йолча Iилман эианей сердал наха юкъе кхахьа, массе оагIорахьара дегIабаьхкан хьакъал долен коммунизм хьалъераш кийчбе безаш йолча вай школа овлангарча декхарашкара хьадоагIаш да.

Дувца эшаш дац, дынцара гIулакхаш, дына влияни мичара хьайоагIен цун маIан фул хайначул гIехьагIеи мара атеистически кхетам бала йиш йоацилга. Гонахьара гIулакхаш, хIара школа хаьдда хьалаш теркалдеш ца хилча, дезалий хьалаш ца дайзача, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберзабаь болх хьехархочунга булургбац.

Къаьгта масалаш а кхувлаш дIахьокха деза цо харцахьа кхетадеш, дын овмалаш, къаман башхалонаш, урдув дахар, мехкарий удабар, кхыдараш санна дола зуламе Iадаташ нохчийн гIалгIайн къаман обычеш лоархIаш бола дешархой нийса ца хилар.

Берий уйлаш шоашкахьа ерзаяр духьа чIоагIагIа къахьег духовенства — мозгIараша, моллаша, дын хьехам бераша. Цар шоай хьехама гIулакхаш чIоагIагIа дIадоладаь ца Iеш, берашца вIашагIкхетаргбола моттигаш лех, къамаьлаш ду царца уж хьаста, уж шоашкахьа даха гIерташ.

Дын хьехамхой цу тайпара гIулакхаш школана бала боацаш хила йиш яц. Цу зуламеча влиянех бераш лорадар — цуп доккхагIдола декхар. Цу-духьа1 района педагогически коллективаша дешархошцара шоай болх вIаштIехьбоах сихха дын-идеологически влиянех уж лорабарца баьха ца Iеш, дынан идеализманеи духьала тIагIертта къовсам лоаттабарца, Iилмани дыни мировоззрене машар хургбоаца саккхетам шоаш кхебераштa чIоагIагIа чубоссабарца, зIамигача сагаи йоIаи дог гIоздаьнна, коммунистически мировоззрени йолаш хургболаш кхетам баларца а.

Цхьабакъда эггара хьалха белгалдаккха деза, берийн кхувш боагIарийн дынцара уйлаш Iомаяра юххьанцара этап Iалаьмате хала гIулакх долга. Шоашта кхетам теларех — хьехархоех чIоагIагIа тешаш бола школьникаш цкъаза, цар дын уйлаех дола къамаьл юкъедаьлча хийрабувлаш, шоай дагардар къайлаккхухьаш хул.

Бераш хийрадаьнна, къайленаш йолаш ца хилийта, шоаех цар тешам болийта гIерт хьехархойн школашкара воспитателаши, берий ханаши царцара гIулакх ца дохадара йола коллектива торонаши теркал а еш.

Дуккха лекцеши беседаши шоай чулоацамга диллача вахарца, хIанзарча ханаца айхха юваеша я, эмоциональни гIулакхашка диллача йIаьхий йола моттигера факташ теркал а еш кийчъю уж.

Района къаьст-къаьстача зонашта бийкIе лелабу атеистически интернациональни болх.

Масала, нагахьа санна Аьалкхен, Долакоан, Кердача Реданта зоне бусалба дынахи национализмах юхедисарехи лаьца беча балха теркам дуккагIа тIабахийта безаш хуле, Вознесенскаи къаьнарча МалгIабикеи зоне пропаганда чIоагIагIа янза ялаш массе тайпарча баптисташта, адвентисташта, христиански толка кхыча теченешта, хIаьта иштта бахача наьха цхьадолча даькъе кхы а зуламегIа йолча шовинистически уйлашта духьала.

ХIаьта хIанз, мархий бутт болча хана, ерригача зонашка къаьстта чIоагIа янза яргьяц пропаганда бусалба наха юкъе чIоагIагIа чуденнача цу дын зулама духьала. ГIулакхах кхеташ, бусалба ды хьабалар миштад ховш е еза из. Къайле мичай, Iарбий меттала кхыметтел деша а ца ховш, хIаьта маIан дарах-м вIалла дувца а мича деза, дына хьехам дика бовз шоашта яхаш «мусульмански законаш» кхайкадеш лела хIанз баьнна моллаш-шарлаташ хIара юрта хиларах. Кхетам боаца берий дай декхарийла бу цар, къорIо йоах яхаш, шоай берашка 7 шу даьлча денз марха кхабийта. Кхыметтел ислам — паччахьалкхено хьаллоаттабеш бола ды — болча Турци, Египет, Ирак, кхыдараш санна долча мусульмански мехкашка а марха кхаба ца дезаш законо мукъадовлийтад 18 шерага кхаччалца ха яьнна бераш, унахой, студенташ, делархой, хIаьта иштта шоашта техача хана эскаре гIулакх деш бараш а.

ХIаьта къайле мичай, марха кхаба, гIерташ долча берий унахцIено вогIа хулаш, дешарах дуккха а вогIа кхеташ, цкъаза моцалла дог гIел а лий Iодетталуш хилар. Беращца хIанззе а денз хьехама болх бе беза мархаш доастача деношка уж занятешта тIера ца дувлийтари дын гIулакхаш леладеча наха уж гаьна лоаттабари духьа. Мархаш доастача дийнахьа говрий касарехи автомашинехи Беттеи седкъаи сурт тIалатта байракхаш (бусалба дыне байракх я яхаш) Iо а эхке лелаш хул цхьабола кагий нах. Цар, советски наьха, фу гIулакх да цу байракхашца? Цхьаккха а дац! ЦIаккха а, кхыметтел Нохч-ГIалгIай чу Советски Iаьдал а оттадалехьа, — из байракх вай общественни хьалхаяьккха лелаеш хиннаяц, кхыметтел Кавказски тIом хиннача а шоай кортамукъале бахьан долаш лоамарошашта къовсам лоаттабаьча а хана. Уж дерригa хIамаш хийра да вай советски идеологена меттел, нохч-гIалгIай къаман ширача традицешта а.

Духхьал лекцеш ешарахи докладаш ярахи лаьтта Iац хьехархой коллективай декхараш, цар леррагIа тIагIертта долла хIама чулоацаш къовсам лоаттабе беза дешархоштеи цар даьшта-ноаноштеи шоай къамал дIахордар ца гуши шоай къам тIех лоархIаши мел барашца, хIаьта иштта дын харц уйлашцен Iовдалча хьехамцен машар хургбоацача уйланца царна кхетам балара. Цудухьа уж дерригa хIамаш белгалдаь хила деза цкъара увттаеча планашкеи эпизодашкеи меттел, преподавателий хIара деннарча балха дневникаш тIа а цар балха моллагIча участке а. Школе, цул арахьа, клубе, десятидворкашка, микрорайоне е агитпунктошка — селхан даь гIалаташ таханеи тахан даьраш кхоанен юха кердадоахаргдоацаш вIаштIехьбаккха беза вай воай болх.

Сийрда кхоане я вай берашка хьежаш, из баьдъе йиш яц юкъерча бIаьшеренашкарча юхамаччахьарча хIамашца: дын Iовдалча хьехама тIехьадовларца, ший къаман доазонел дIахордар бIарга ца гарца, национализми шовинизми хьалхаяхарца.

М. ВЕДЗИЖЕВ,
МалгIабика гороно заведующи.

СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

Октябрьски эстафеташ

Иштта цIи йолаш яр «Динамо» стадионе чакхъяьнна республика просвещене Министерства яхьаш. 500 совгIа къона атлет вар цу яхьашка дакъа лоацаш.

Яхьашка йиъ бIаь метр массарел дикагIа байдар Наурера йиIигаш Ш. Алиханова, Л. Гашина, Л. Белокопытова, В. Матвиенко. Уж хилар чемпионаш. Цар ха 4 минути 32,9 секунди хилар.

Яхьашка дика толамаш даьхар Гудермесерча дешархоша а. 200 метр удача чемпион хилар Е. Стрельцова, массаволчул гаьнагIа диск яхийтар Л. Бессоновас — 40 метри 36 сантиметри, 100 метр удача котъяьлар Л. Аукина.

Ядро кхоссача котало яьккхар Ю. Буренкова (№ 28 йола школа) 12 метри 98 сантиметри гаьна яхийтар цо из, хIаьта диск кхувсача а из толашагIа хилар. Ядро Буренкова санна дика кхессар сунженца А. Тисленкои Малгобекерча А. Энгиноевеи. 180 см лакха оттаяьча планкапа тIеххоссавелар № 54 йолча школа дешархо И. Баранов, йIоахалла массарел гаьнагIа кхоссаелар № 57 йолча школа дешархо И. Селеджиева — 5 метри 23 сантиметри.

Укх сезоне цхьаннахьа яйшаяц Россе берий спортивни школашта юкъе хьалхара моттиг яккхара хиннача яхьашка котало яьккха № 58 йолча школа дешархо А. Мамаева. ХIанз а 200 метр удача толашагIа хилар из, цун ха 2 минути 26,6 секунди.

Спортсмений толамаш кхы а дикагIа хила йиш йолаш дар, — аьлар просвещене министерства инспектора Г. А. Хачатурова, — дика спортивни база яларе, — Кхыметтел «Динамо» стадион а яц лертIа спортивни кийчо йолаш — демийла ада дезаш хул бераш, копье, диск кхувсара вIаштIехьъяьккха моттиг яц.

Чакхъяьннай яхьаш. Керттерча судахой коллеге итогаш дийй. Чемпионаш № 54 йолча школан Гудермесен атлеташ хилар.

А. МОИСЕЕВ,
яхьий судахо.

СУРТАШ ТIА: ядро гаьнагIа яхийта А. Энгиноев (Малгобек). Ада болалу моттиг.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

Лидера 54 очко я

Футболах ловзаш СССР-а хьалхарча (шоллагIа лига, йиъллагIа зона) чемпионата аргIанара тур хилар 14-ча октябре. Цу дийнахьа Белгороде моттигерча «Салют» командаца лайзар грозненски «Терек».

Грозненцаш дика ловзаш чакхъяьлар матч. ХIанз вай 27-ча минуте «Терека» капитана Якушкин Виктора хьайийллар счет.

Счет кхы ца хувцалуш чакхъяьлар матч. ХIанз вай футболистий активе 54 очко я.

РСФСР футбола федераце хоам бу цу туре кхыча городашка лайзача командий итогех:

«Рубин» (Казань) — «Металлург» (Магнитогорск) — 3:0, «Строитель» (Уфа) — «Локомотив» (Оренбург) — 1:3, «Зенит» (Ижевск) — «Баррикады» (Волгоград) — 2:1, «Спартак» (Йошкар - Ола) — «Волгарь» (Астрахань) — 0:1, «Волга» (Ульяновск) — «Динамо» (Махачкала) — 3:2, «Сталь» (Орел) — «Дружба» (Майкоп) — 2:0, «Авангард» (Курск) — «Машук» (Пятигорск) — 0:0, «Труд» (Воронеж) — «Ревтруд» (Тамбов) — 1:0.

18 октябре Грозне С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Терек» ловзаргья Саратоверча «Салютаца».

ЕРРИГСОЮЗНИ ТУРНИР

Укх деношка «Красный молот» завода спорта Двореце чакхъяьлар кагирхошта юкъе кIалтохара Советски Союза Турпалхо Нурадилов Ханпаша дагалаьца йола Ерригсоюзни турнир. Цига дакъа лаьцар Ашхабада, Тбилисе, Соче, Запорожье, Воронежа, Грозне, иштта кхыча городашкарча 150 дикагIволча атлето.

Кхаь дийнахьа дIадихьача цу къовсамашка къаьстта бокхкача толамашка кхаьчар Нохч - ГIалгIайчен кIалтохаргах летараш. Тайп - тайпарча дозалашка чемпионаш хилар Масаев Руслан, Тангиев Махьмад, Гацаев Ваха, Ашхаев Асланбек, Усигов Сайд-Мохьмад, Мархиев Керим, хIаьта иштта СССР-а чемпион Юнусов Iаьла а.

МОСКВИЧАШ ТОЛАШ ХИЛАР

Нохч - ГIалгIайчен столице чакхдаьннад настольни теннисах ловзаш къоначарна юкъе хьалхара моттиг яккхара лаьрхIа дола Российски Федераце къовсамаш.

Хьалхара моттиг яьккхар Москверча спортсменаша. Вай республика теннисисташ ворхIлагIча моттиге ба.

Москвичаша бокъо яьккхай кастта городе Кировограде чакхъяргйолча Советски Союза чемпионате дакъа лаца.

Т. КРУНУРОВ.

ШАХМАТАШ

Центральни Совета «Урожай» общества кхалнаха юкъера чемпионат дIахо хьош я.

Пхи тур ловзаьчул тIехьагIа хьалха бар пхипа очкаш йола Л. Шадуран Л. Полнореван, кхоалагIа яр 3,5 очко йола Т. Козулина.

ХIаьта яхлагIен ворхIлагIен тураш чакхъяьнначул тIехьагIа а хьалха бар 6,5 очко йола Л. Шадурен (Курск) 6 очко йола Л. Полнареван (Кемерово).

Ловзаьй бархIлагIа тур а. Хиннача бесса хьалха ба ворхI партех 6,5 очкош йола Л. Шадуран Л. Полнареван. Цхьаьца парти ца ловзаш тIехьаьйкха а я цу шинне.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Говза кулгаш». 10.00 — «Тибо дезал» яха телевизионни художественни фильм. 3-гIа сери. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Босбола телевидени. «ТIема никъ» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 16.45 — Шахматни школа. Разрядникий класс. 17.15 — Босбола телевидени. Пушкин. «Салтан паччахьах бола фаьлг». ДIадеш РСФСР-а халкъа артиста Царевс. 18.00 — Республика кхашка. Юртбовхама обозрени. 18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.30 — Босбола телевидени. «Железной Волера бIаьсти» яхача телевизионни фильма - концерта премьера (Польша). 19.00 — Миллионий ленински университет. Къахьегама овсаре лаккъара вахкьаш. 19.40 — Босбола телевидени. «Тибо дезал» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 4-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Сцена мастераша вIашагIкхетар. Козловский. 22.30 — Хичу бургацах ловзара СССР-а чемпионат. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Пхьабуаргаши уж яшхари. 18.30 — Киножурнал. 18.40 — Идеологически фронта бIухой. Пропагандист Ашинанова. 18.50 — «Мария Попова» яха документальни фильм. 19.20 — Республика керда гIалаш хьалъеш (гIалгIай меттала). 19.30 — «Литературни концерт.

18 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дель. «Новкъост тешаш» яха телевизионни спектакль. 10.30 — Босбола телевидени. «Тибо дезал» яха телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери. 15.25 — Передачай программа. 15.30 — «Эрсий мотт». 16.15 — Изобретатель. 16.45 — Босбола телевидени. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 17.30 — «Котало» яха полевой почта. Передача дIахьу Советски Союза Турпала йоазонхочо Карпова. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бамат-Гири хьэжи» цун реакционни гIулакхи. «Знание» общества республикански организаце председателя заместителя Саламова выступлени (нохчий меттала). 18.30 — «Социализма дуне». 19.00 — Босбола телевидени. «Мали-74». 19.25 — Босбола телевидени. Байкало-Амурски машинийн буллаш да вай. 19.55 — Босбола телевидени. Фашистски гIаьрахой Советски Украина мукъаьякха 30 шу дизара. Киевера передача. Истельыча — шахматех. Дунен тIа хьалхара моттиг яккха. Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.15 — Босбола телевидени. Фаьлг. 18.30 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.55 — Фильм. 19.00 — «Саг, общество, закон». 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Кхачан промышленноста болхлой денга (нохчий меттала).

РАДИО

17 октябрь

6.30 — «Юртара вахар». Хьажкхий кхашка гIолла яь радиорейд (гIалгIай метталла). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 Республикански газетий обзор. 8.25 — хьалхара ашараш (нохчий меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — «ДоттагIал дола коллектива, интернациональни коллектив» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.30 — «Лакхале» яха радиовыпуск (нохчий меттала). 16.45 — Октябрана хьалха социалистически яхь щерлуш латт (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — Интернациональни доттагIаен радиоклуб (гIалгIай меттала).

18 октябрь

6.30 — «Юртара Iуйре». Сенклай кхашка гIолла яь радиорейд (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Нохч - ГIалгIай инструментальни ашараш (гIалгIай меттала). 8.40 — «Дагадоацаш вIашагIкхетар» яха Ведзижева дуцар.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 20—25, Грозне 22—24 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи кIезиг - дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 6—11, деношка 22—27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арайлуш шинареи ерри, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 9930.